

เอกสารประกอบการสอน

รายวิชา **Composition 1**

รหัสวิชา 101221. ภาคการศึกษาที่ 2 / 2552

ภาควิชาภาพพิมพ์ **คณะวิจิตรศิลป์** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวข้อเรื่อง “ **รูปร่าง - รูปทรง** ”

รูปทรง รูปร่าง และ มวล

FORM - SHAPE & MASS

ความหมายของ รูปทรง (Form) รูปร่าง (Shape) และ มวล (Mass)

คำว่า **รูปทรง รูปร่าง และมวล**

โดยทั่วไปมักจะใช้แทนกันได้ มีความหมายใกล้เคียงกันแต่ในทางด้านศิลปะจะมีมิติของความหมายที่แตกต่างกัน และจำเพาะเจาะจงต่างกัน

รูปทรง หมายถึง

1. โครงสร้างทางรูปของงานศิลปะ ที่รวมทั้งรูปภายในและรูปภายนอก
2. ส่วนที่เป็นรูปธรรมที่ตรงข้ามกับเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นนามธรรมในงานศิลปะ

1. โครงสร้างทางรูปของงานศิลปะ ที่รวมทั้งรูปภายในและ







Henry Moore, Hill Arches

2. ส่วนที่เป็นรูปธรรมที่ตรงข้ามกับเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นนามธรรมในงานศิลปะ



















3. สิ่งที่มีความแน่นทึบ แบบ 3 มิติ อย่างผลงานประติมากรรม

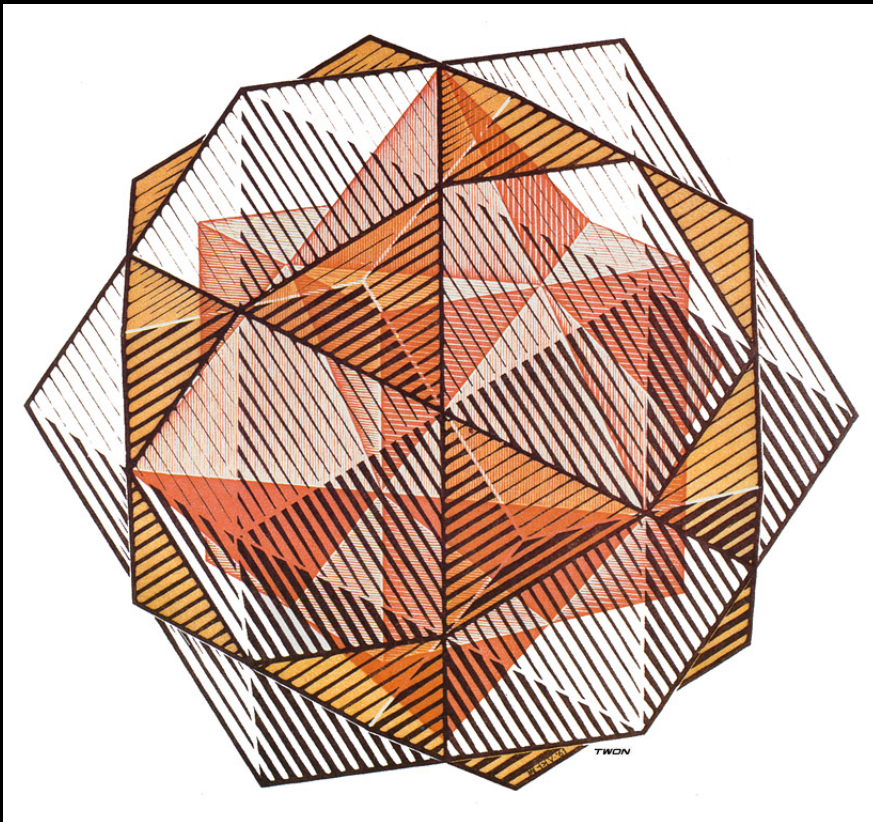


Barbara Hepworth 1903 - 1975

Barbara Hepworth
1903 - 1975



4. สิ่งที่มีรูปร่างนอกแน่นอนมีความหมาย



5. สิ่งที่มีโครงสร้าง มีความหมาย มีเอกภาพในตัว เช่น คน ลัตว์ ต้นไม้













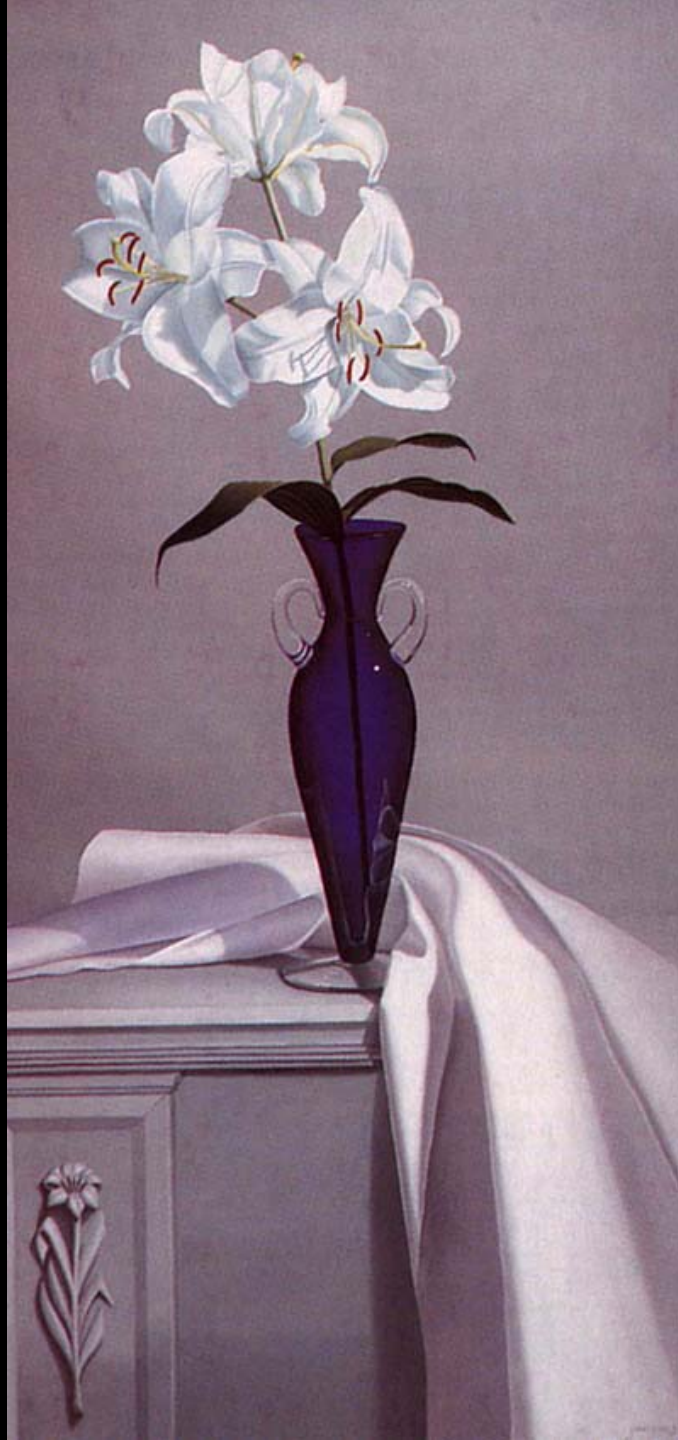
6. สิ่งที่ตรงข้ามกับที่ว่างในงานศิลปะ ซึ่งหากมองดูในด้านกายภาพจะเห็น
มี 2 ส่วนประกอบกันอยู่ คือ รูปทรง กับที่ว่าง



紅日透窗紗
銅瓶木筆生紫花
乃琰兄傑作陳鳳顯



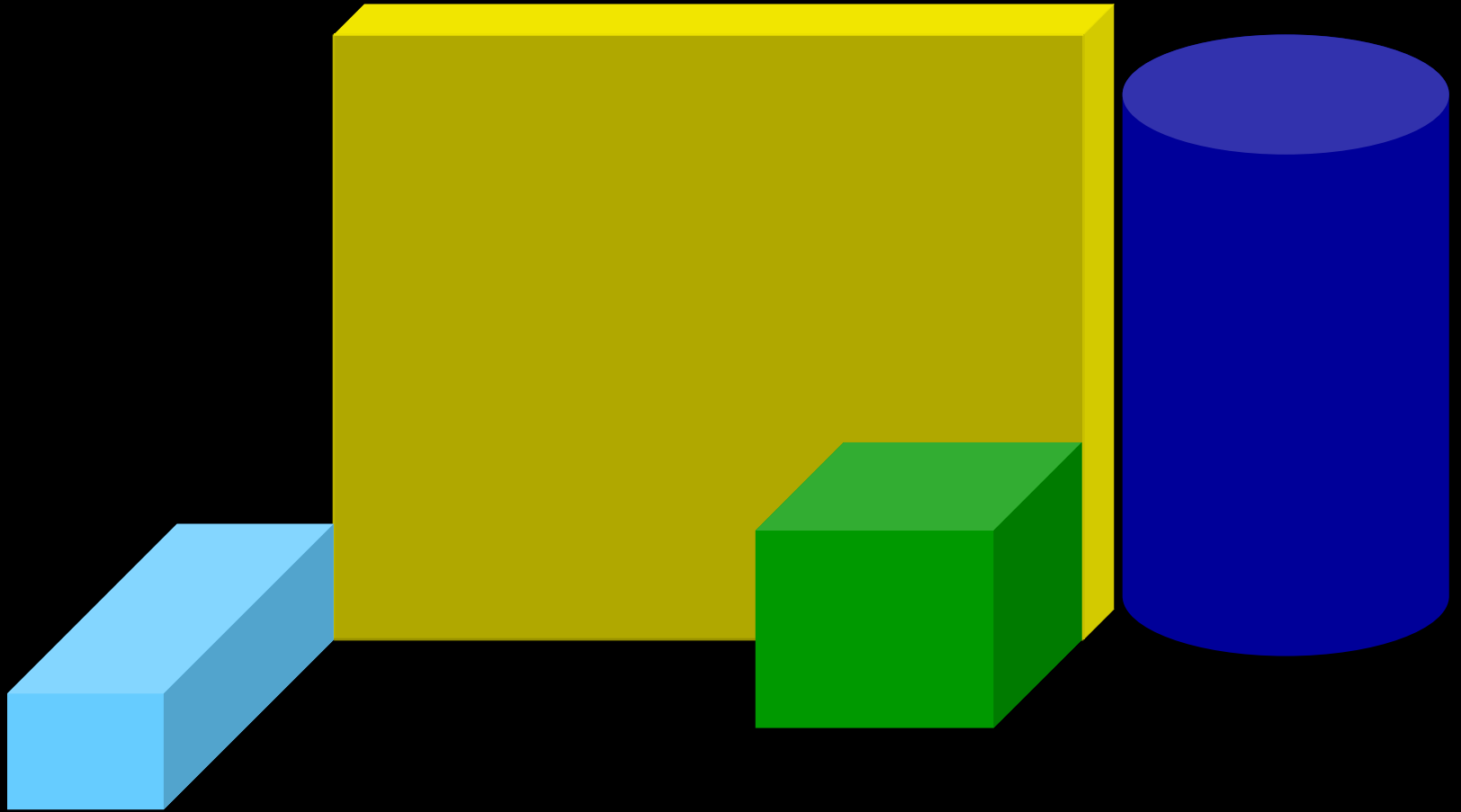




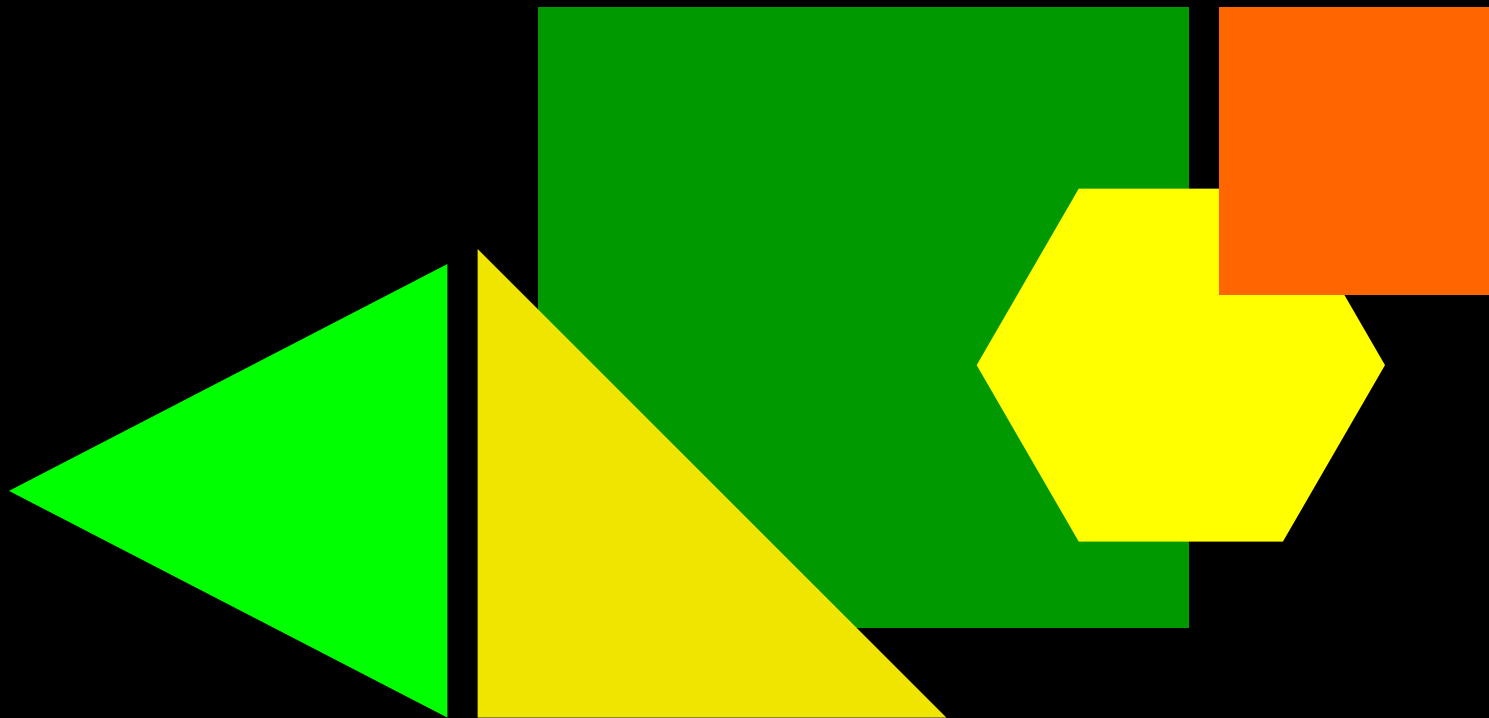


มิติของรูปทรง

- **รูปทรง 3 มิติ** คือ รูปทรงที่มีความกว้าง ความสูง และความลึก หรือรูปทรงที่แน่นตัน (Solid Form) เช่น รูปทรงของงานสถาปัตยกรรม รูปทรงของงานประติมากรรมลอยตัว รูปทรงของงานจิตรกรรมที่เขียนลงตาให้เห็นเป็น ปริมาตร และความลึกขึ้น
- **รูปทรง 2 มิติ** คือ รูปทรงที่มีความกว้างและความยาว หรือรูปทรงที่มีความแบนราบ (Flat Form) เช่น รูปทรงของงานจิตรกรรมไทย รูปทรงของงานที่ไม่แสดงปริมาตร รูป 2 มิตินี้บางครั้งอาจเรียกว่า รูปร่าง(หากว่า รูปนอกไม่มีความหมายพอ)



รูปทรง 3 มิติ คือ รูปทรงที่มีความกว้าง ความสูง และความลึก



รูปทรง 2 มิติ คือ รูปทรงที่มีความกว้างและความยาว

การเกิดของรูปทรง

- ❖ รูปทรงเกิดขึ้นจากการประกอบกันของทัศนธาตุจากสิ่งเร้า
และความต้องการแสดงออก
- ❖ รูปทรงเกิดจากการนำของอารมณ์ ความรู้สึก มากกว่าเหตุผล

รูปร่าง

หมายถึง

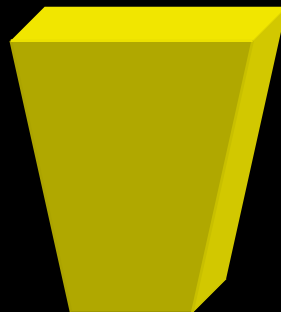
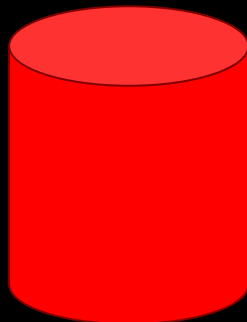
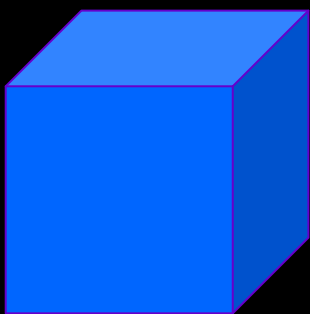
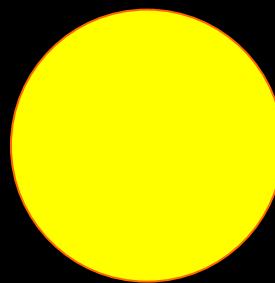
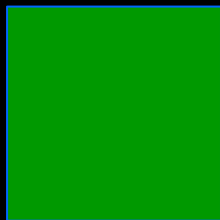
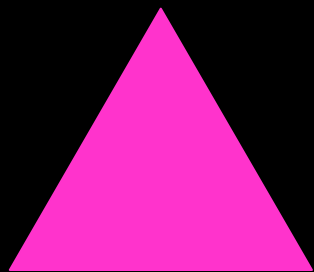
- รูปร่างนอกของสิ่งที่มีลักษณะ 2 หรือ 3 มิติ
- **แบบรูปที่เป็น 2 มิติ**
- รูปร่างธรรมดาที่ไม่มีโครงสร้าง

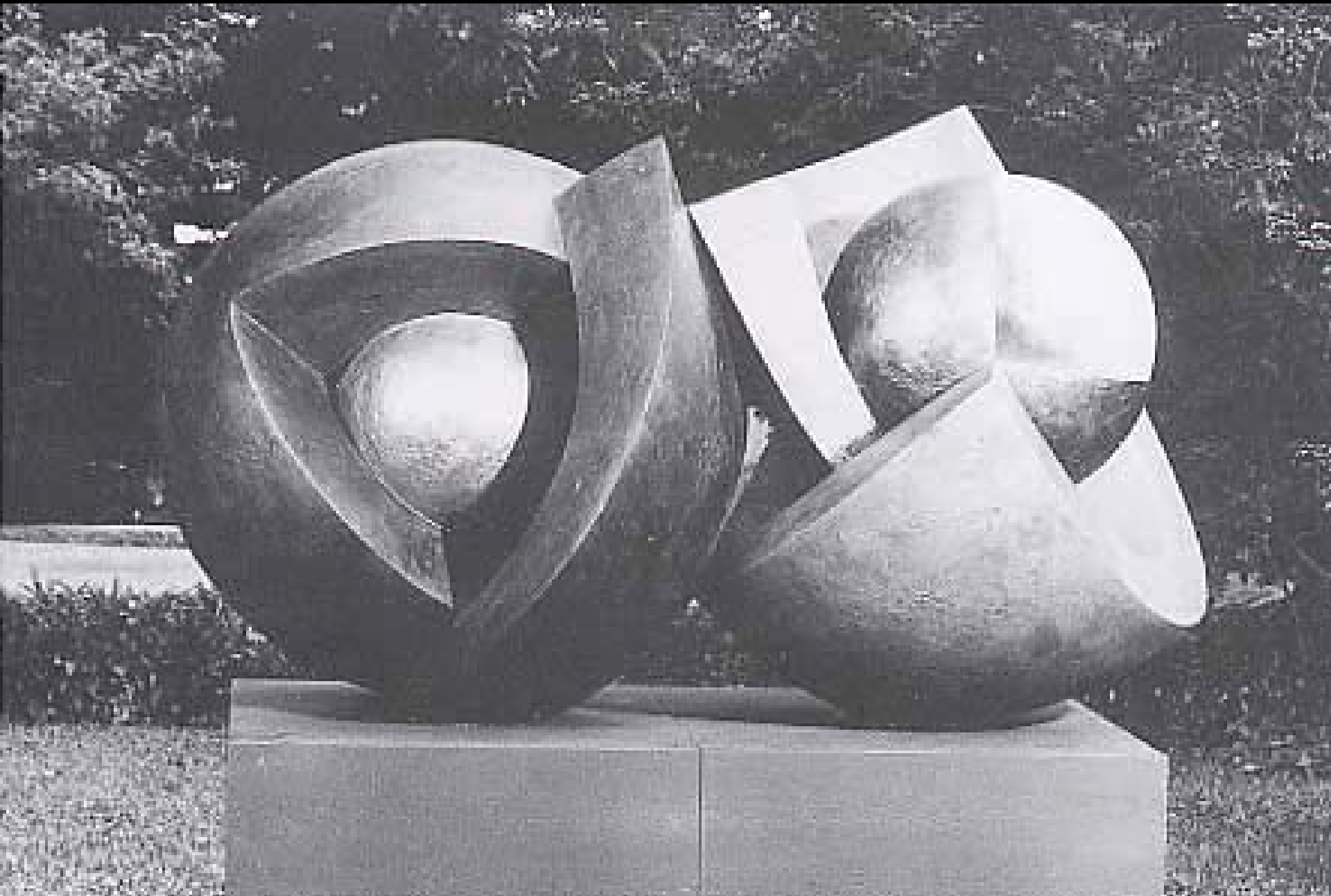
ประเภทของรูปทรง

รูปทรงในทางด้านศิลปะ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. รูปทรงเรขาคณิต (Geometric Form)
2. รูปทรงอินทรีย์รูป (Organic Form)
3. รูปทรงอิสระ (Free Form)

1. รูปทรงเรขาคณิต (Geometric Form)





เชมรัตน์ กองสุข

2. รูปทรงอินทรีย์รูป (Organic Form)

รูปทรงมีที่มาจากธรรมชาติ อ่อนไหว นุ่มนวล พลัดไหว ดูมีชีวิตชีวา เช่น รูปทรงของคน รูปทรงของสัตว์ รูปทรงของดอกไม้ รูปทรงของผลไม้ ฯลฯ

รูปทรงอินทรีย์รูป หมายถึง รูปทรงของสิ่งมีชีวิต หรือมีลักษณะคล้ายสิ่งมีชีวิต มีโครงสร้างที่ประกอบขึ้น ด้วยการขยายตัว และผนึกตัวของเซลล์ต่างๆ ได้แก่ รูปทรงของเซลล์ต่างๆ หรือการมองขยายเข้าไปที่ส่วนประกอบเล็กๆหรือสัตว์จำพวกหาค ปลิง ไล่เดือน เมื่อกล่าวถึงอินทรีย์รูปในงานศิลปะจะหมายถึง **รูปทรงที่ให้ความรู้สึกราวว่ามีโครงสร้างของชีวิตและเติบโตได้**





เขียน ยิ้มศิริ พ.ศ. 2468-2516

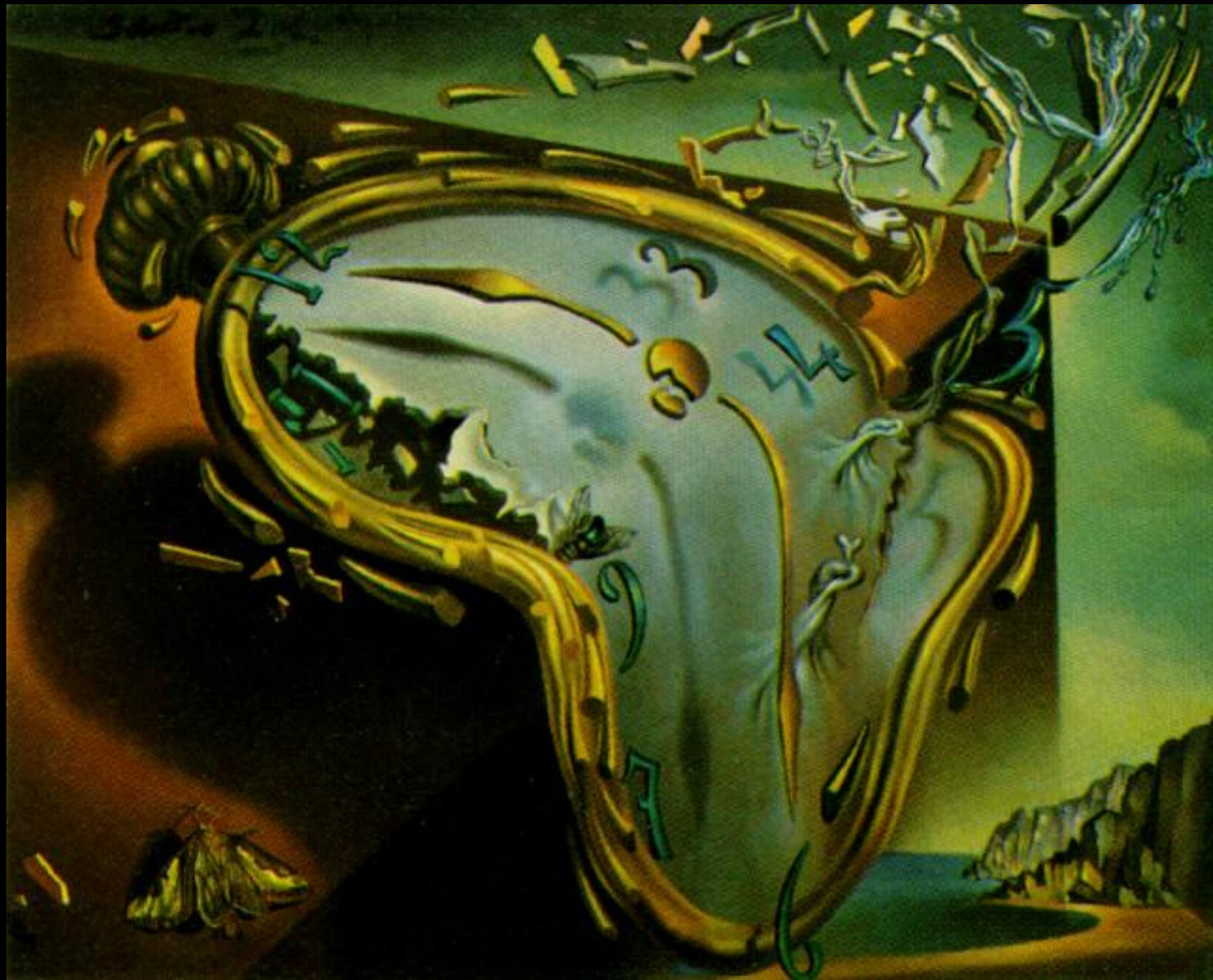
เขียน ยิ้มศิริ พ.ศ 2468-2516



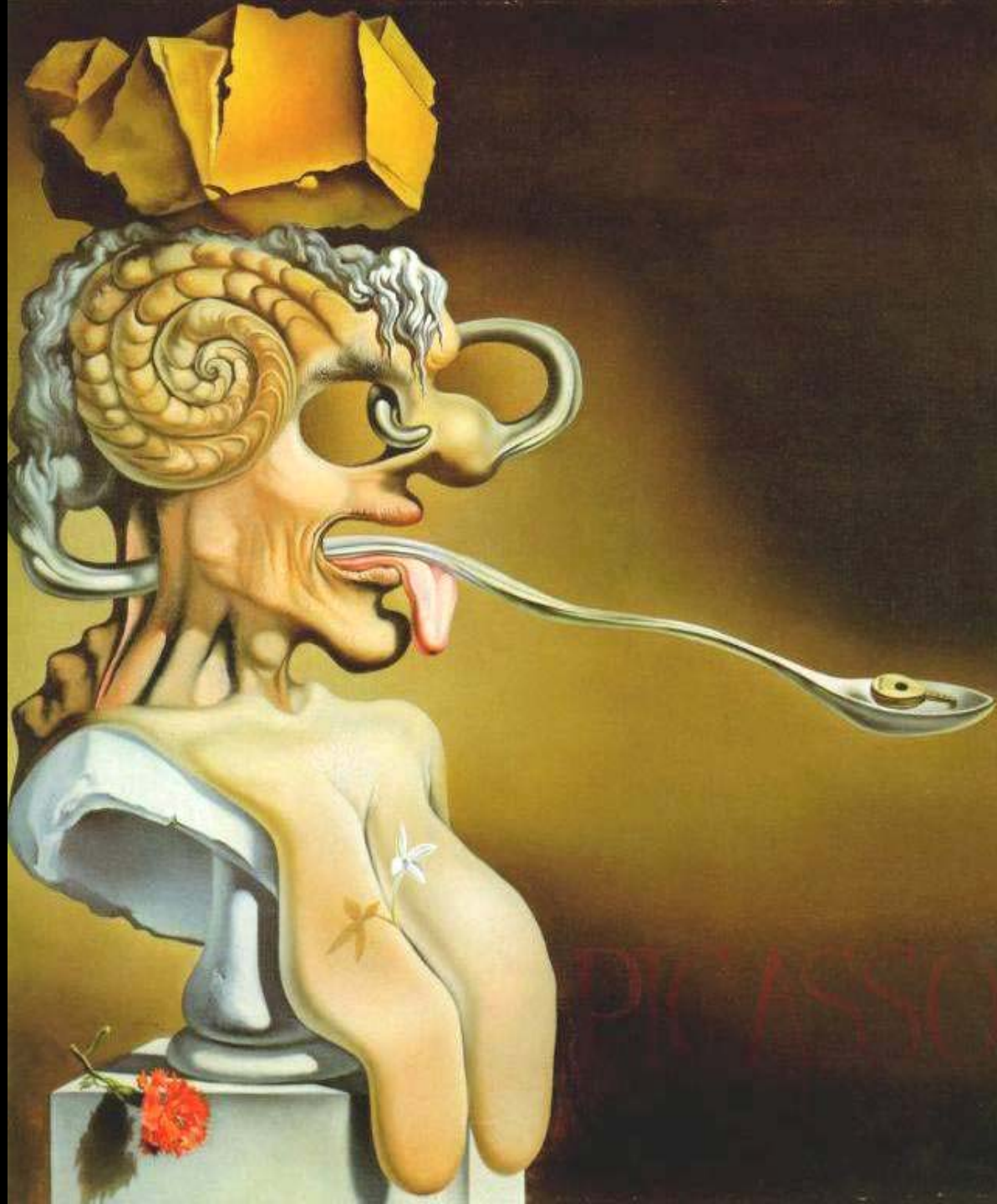
3. รูปทรงอิสระ (Free Form)



รูปทรงอิสระ หมายถึง รูปทรงที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบเรขาคณิต หรือรูปทรง
อินทรีย์รูป แต่เกิดขึ้นอย่างอิสระ ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนเป็นของตัวเอง
เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น รูปทรงของหยดน้ำ เมฆ ควั่นมี
ลักษณะที่เลื่อนไหล ต่างจาก รูปทรงเรขาคณิตให้ความรู้สึกเป็นกลาง **รูปทรง**
อิสระให้ความเคลื่อนไหว รูปทรงอิสระมีลักษณะขัดแย้งกับรูปทรงเรขาคณิต
แต่กลมกลืนกับรูปทรงอินทรีย์รูป

















รูปทรงบริสุทธิ์ (Pure Form)

หมายถึง

รูปทรงที่ไม่ได้เป็นตัวแทนของสิ่งใดในธรรมชาติ เป็นรูปทรงของตัวเอง
แสดงออกด้วยตัวเอง โดยไม่อาศัยการอ้างอิงหรือเปรียบเทียบกับธรรมชาติ
การเข้าถึงรูปทรงบริสุทธิ์ มี 2 วิธี

1. พยายามตัดทอนส่วนที่ไม่จำเป็นต่อสาระแท้จริงของรูปทรงจากธรรมชาติ ออกไป
มากที่สุด ด้วยกระบวนการที่ควบคุมโดยการเห็นแจ้งหรือสัญชาตญาณ
2. สร้างรูปทรงขึ้นใหม่ โดยไม่อาศัยรูปทรงจากธรรมชาติเลย ด้วยกระบวนการที่
หนักไปทางปัญญา

ศิลปินที่สร้างรูปทรงบริสุทธิ์ โดยวิธีแรก ได้แก่

แคนดินสกี (Wassily Kandinsky)

มิโร (Joan Miro)

มาติสส์ (Henry Matisse)

ศิลปินที่สร้างรูปทรงบริสุทธิ์ โดยวิธีที่สอง ได้แก่

มาเลวิช (Kasimir Malevich)

มอนเดรียน (Piet Mondrian)

วาซาเรลี (Victor de Vasarely)

รูปทรงบริสุทธิ์ (Pure Form)

1. พยายามตัดทอนส่วนที่ไม่จำเป็น ต่อดำรงแต่จริงของรูปทรงจากธรรมชาติออกไปมากที่สุด ด้วยกระบวนการที่ควบคุมโดยการเห็นแจ้งหรือสัญชาตญาณ

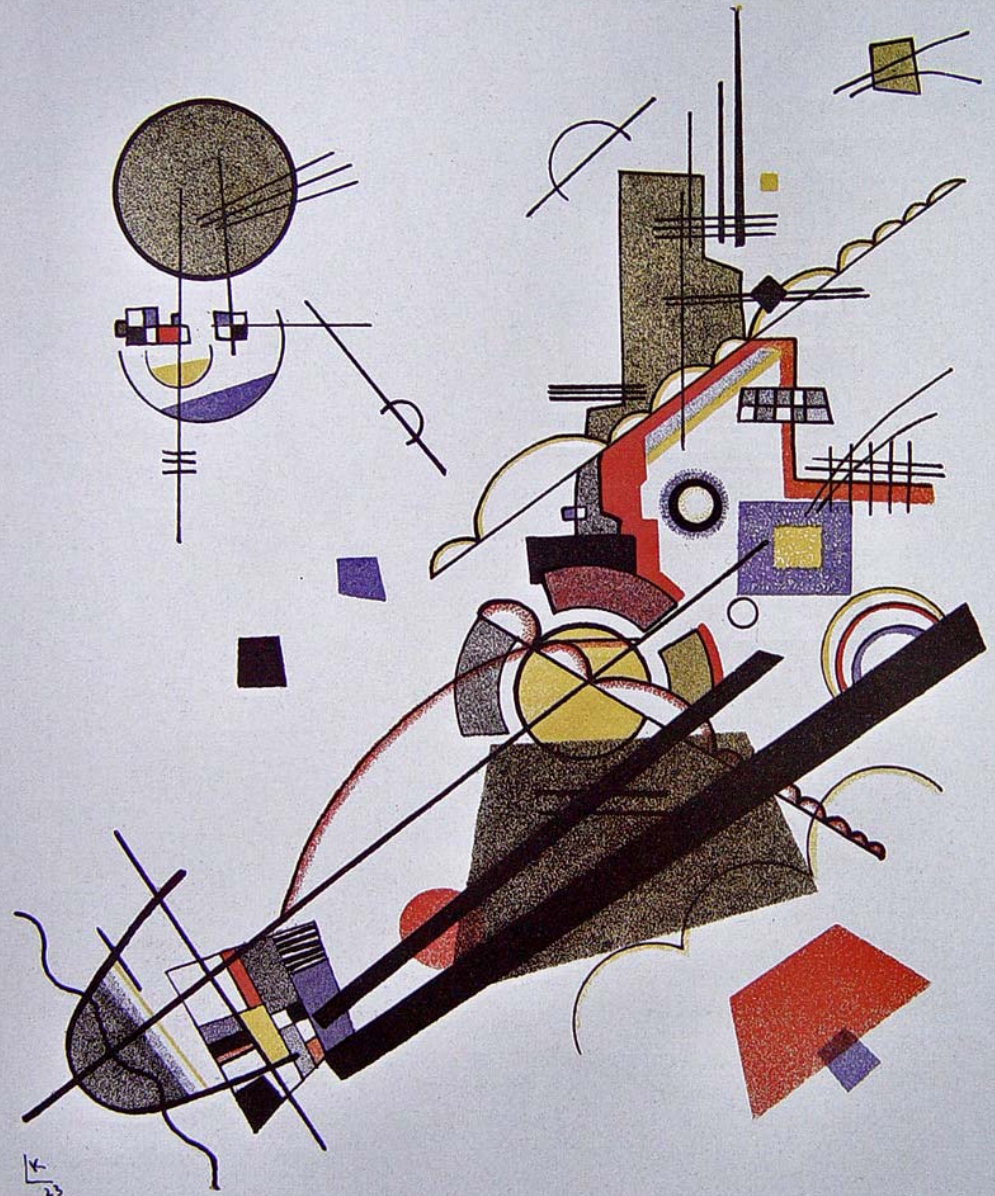
แคนดินสกี (Wassily Kandinsky)

มิโร (Joan Miro)

มาติสส์ (Henry Matisse)

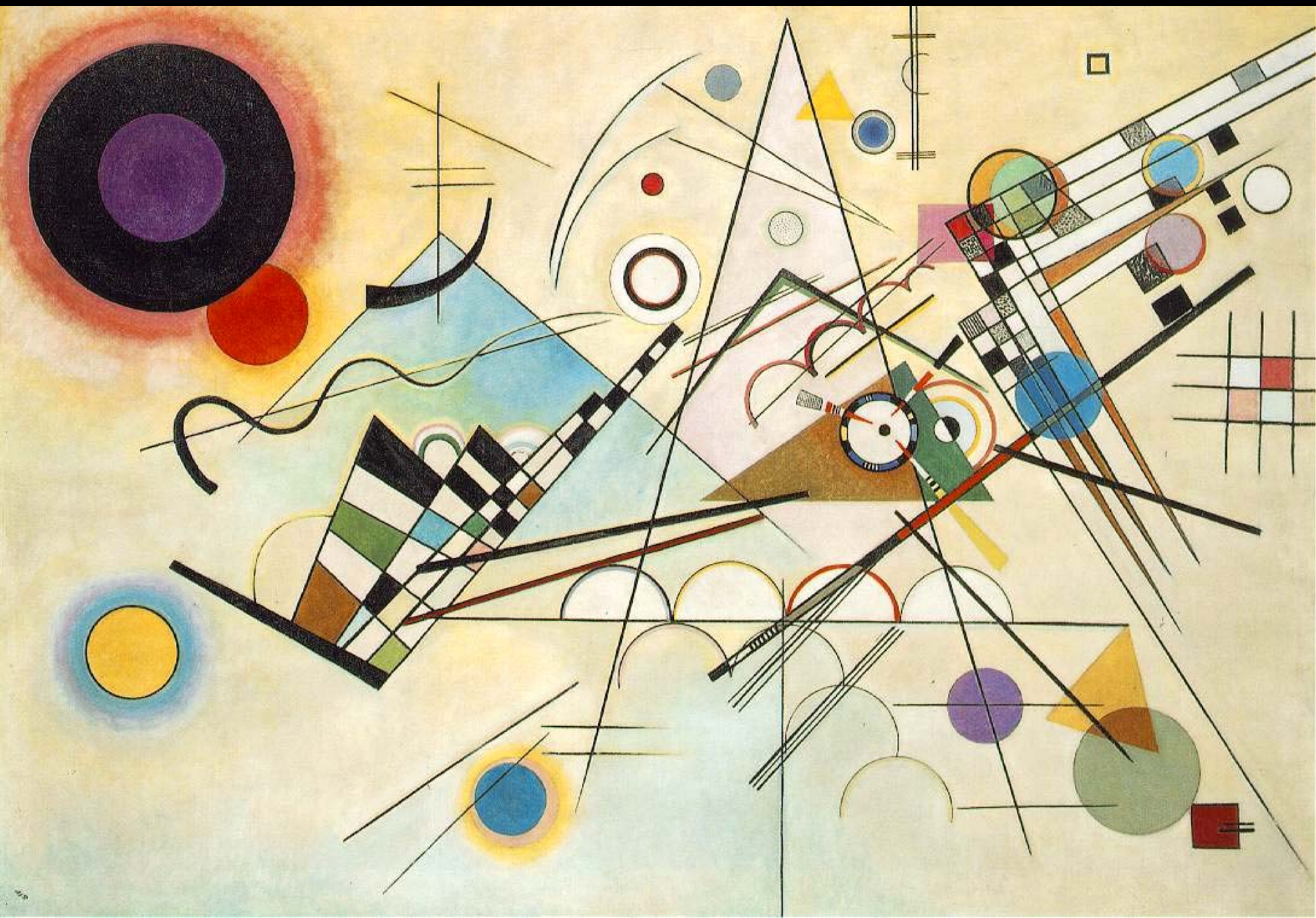
แคนดินสกี

(Wassily Kandinsky)



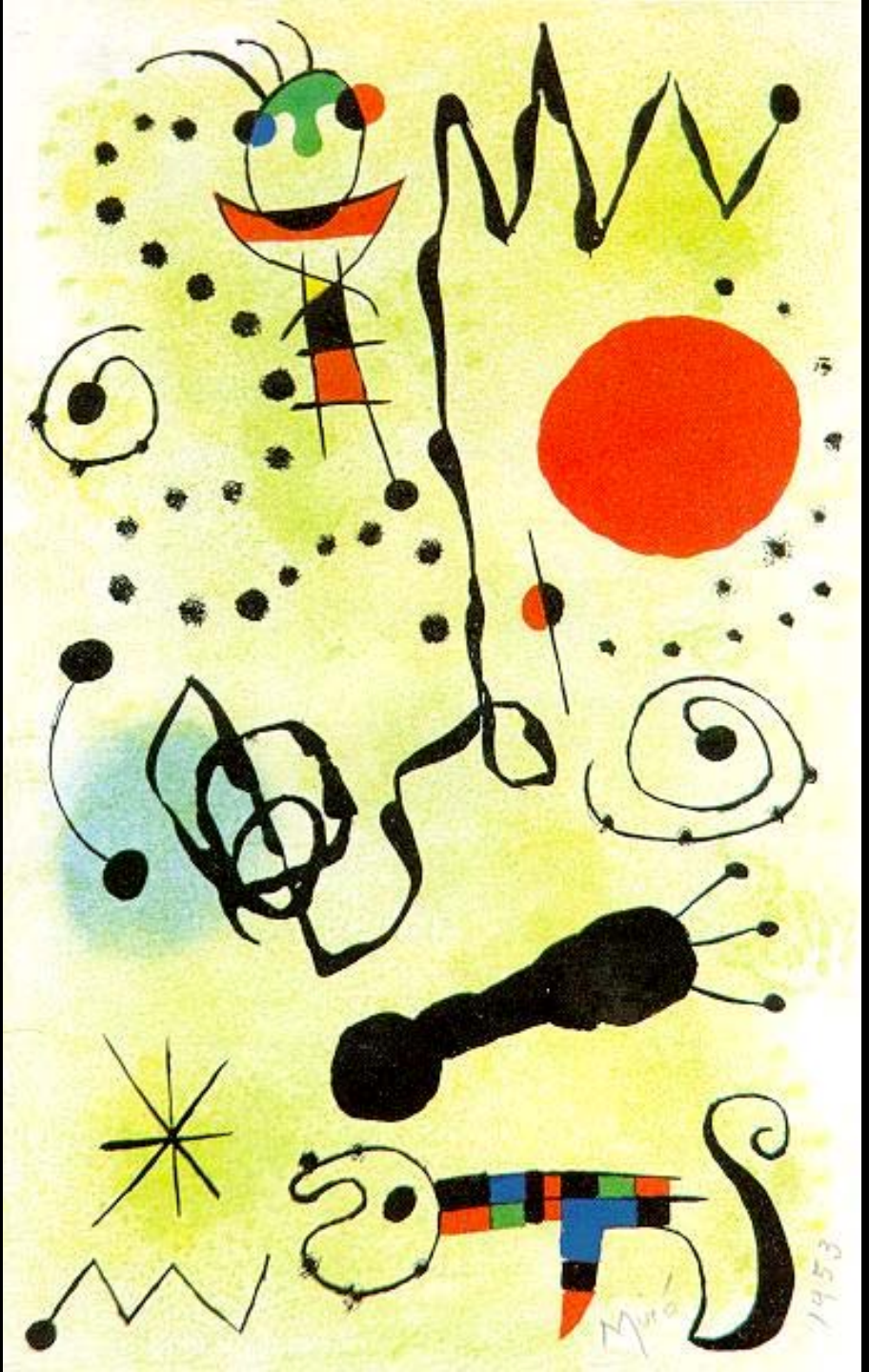


แคนดิงสกี (Wassily Kandinsky)



แคนดินสกี (Wassily Kandinsky)

มីโร (Joan Miro)





มิโร (Joan Miro)



มิโร (Joan Miro)



มิโร (Joan Miro)



મિરો (Joan Miro)



มาติสส์

(Henry Matisse)

มาติสส์ (Henry Matisse)







มาติสส์ (Henry Matisse)



มาติสส์ (Henry Matisse)

2.สร้างรูปทรงขึ้นใหม่ โดยไม่อาศัยรูปทรงจากธรรมชาติเลย ด้วยกระบวนการที่หนักไปทางปัญญา

ศิลปินที่สร้างรูปทรงบริสุทธิ์ โดยวิธีที่สอง ได้แก่

มาเลวิช (Kasimir Malevich)

มอนเดรียน (Piet Mondrian)

วาซาเรลลี (Victor de Vasarely)

มาเลวิช (Kasimir Malevich)

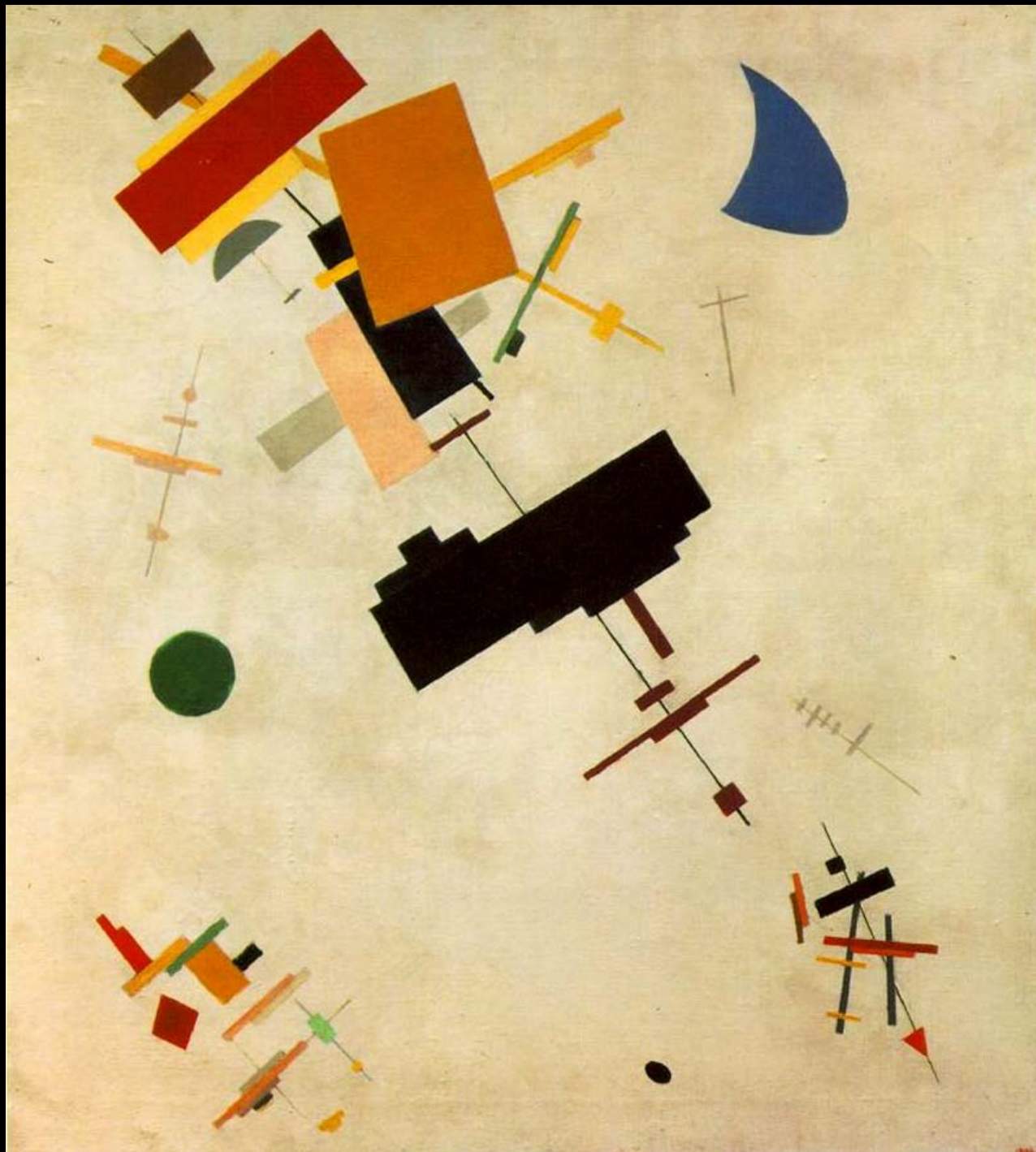


มาเลวิช

(Kasimir Malevich)



มาเลวิช
(Kasimir Malevich)



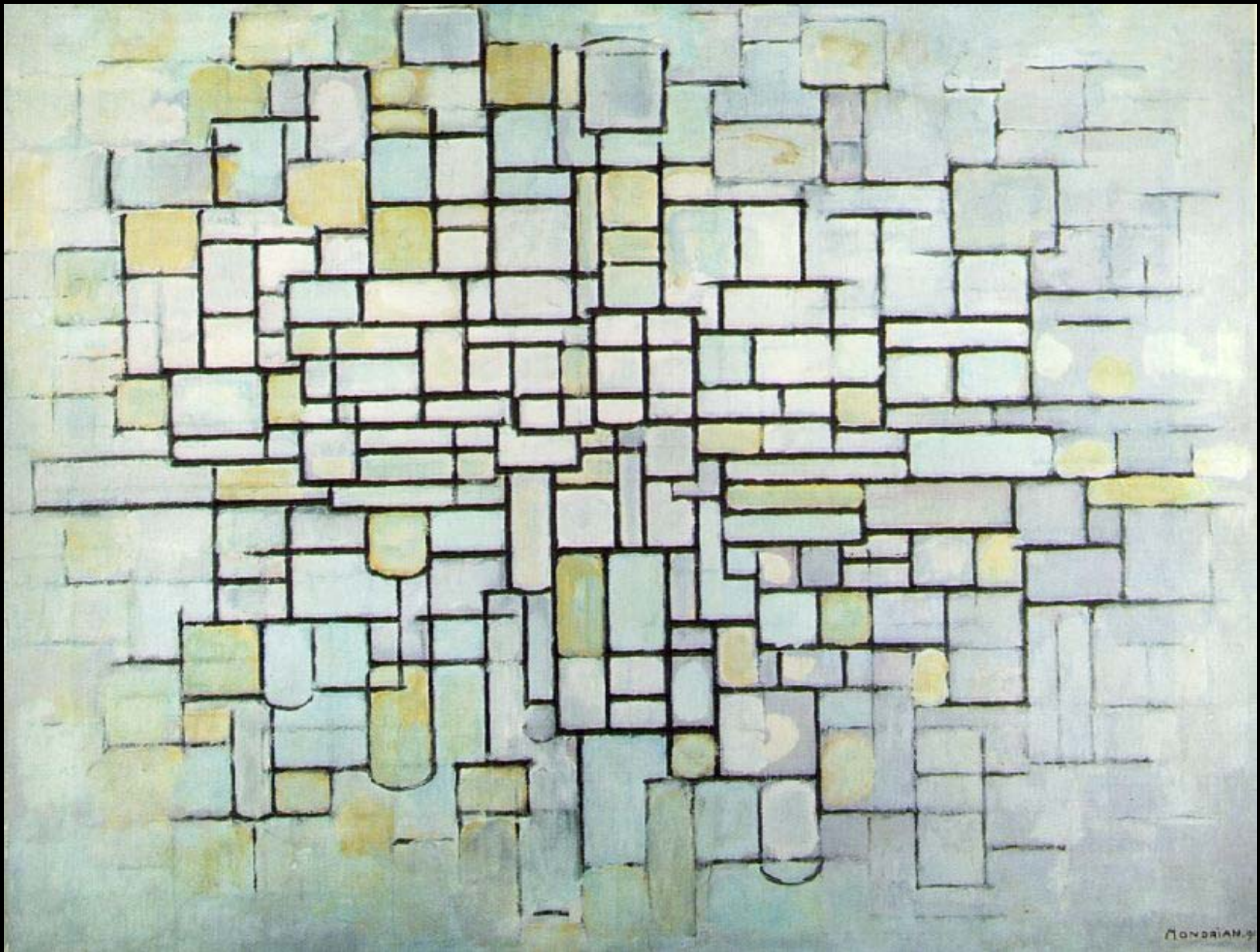
มาเลวิช
(Kasimir Malevich)



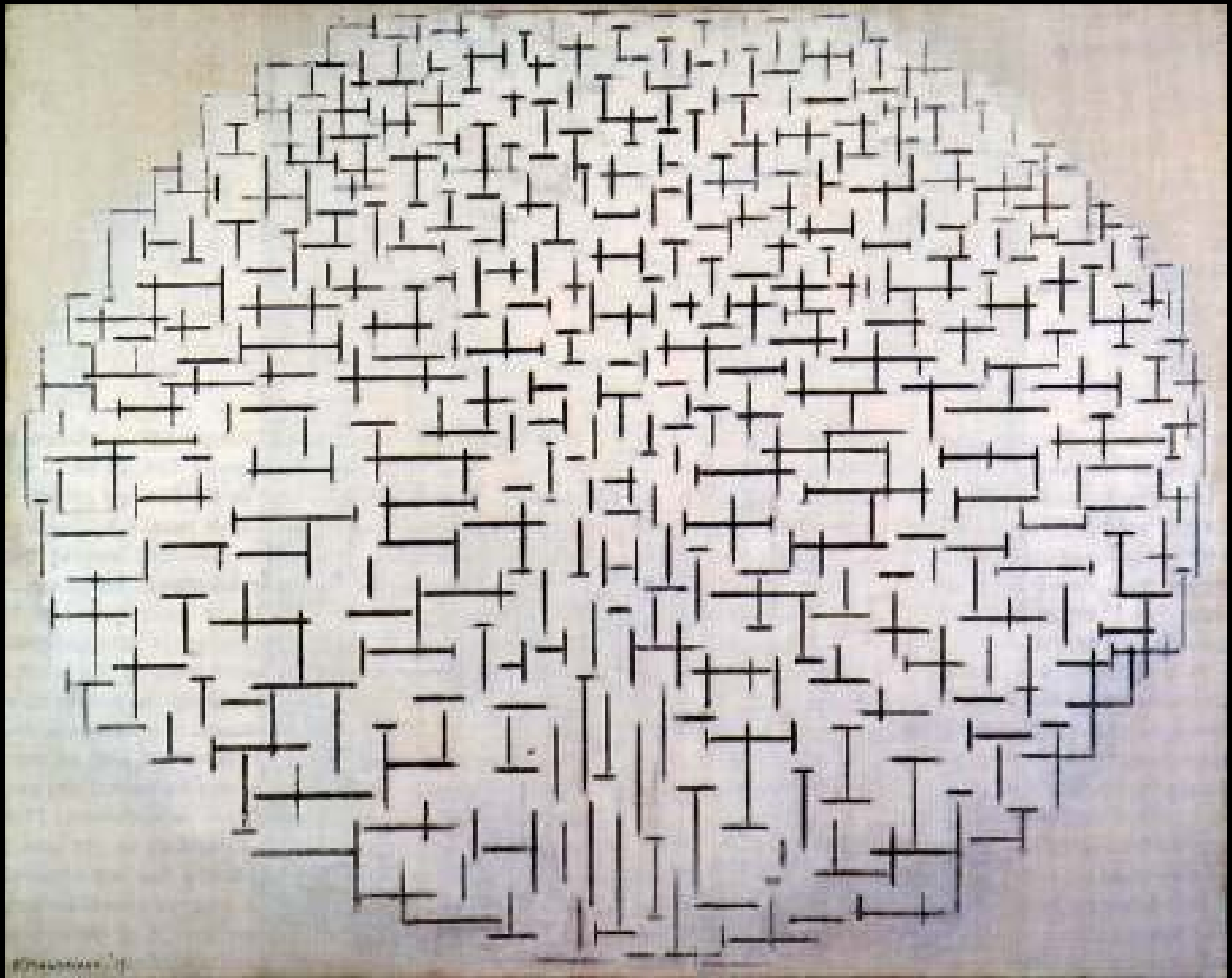


มอนเดรีย่น (Piet Mondrian) 1991

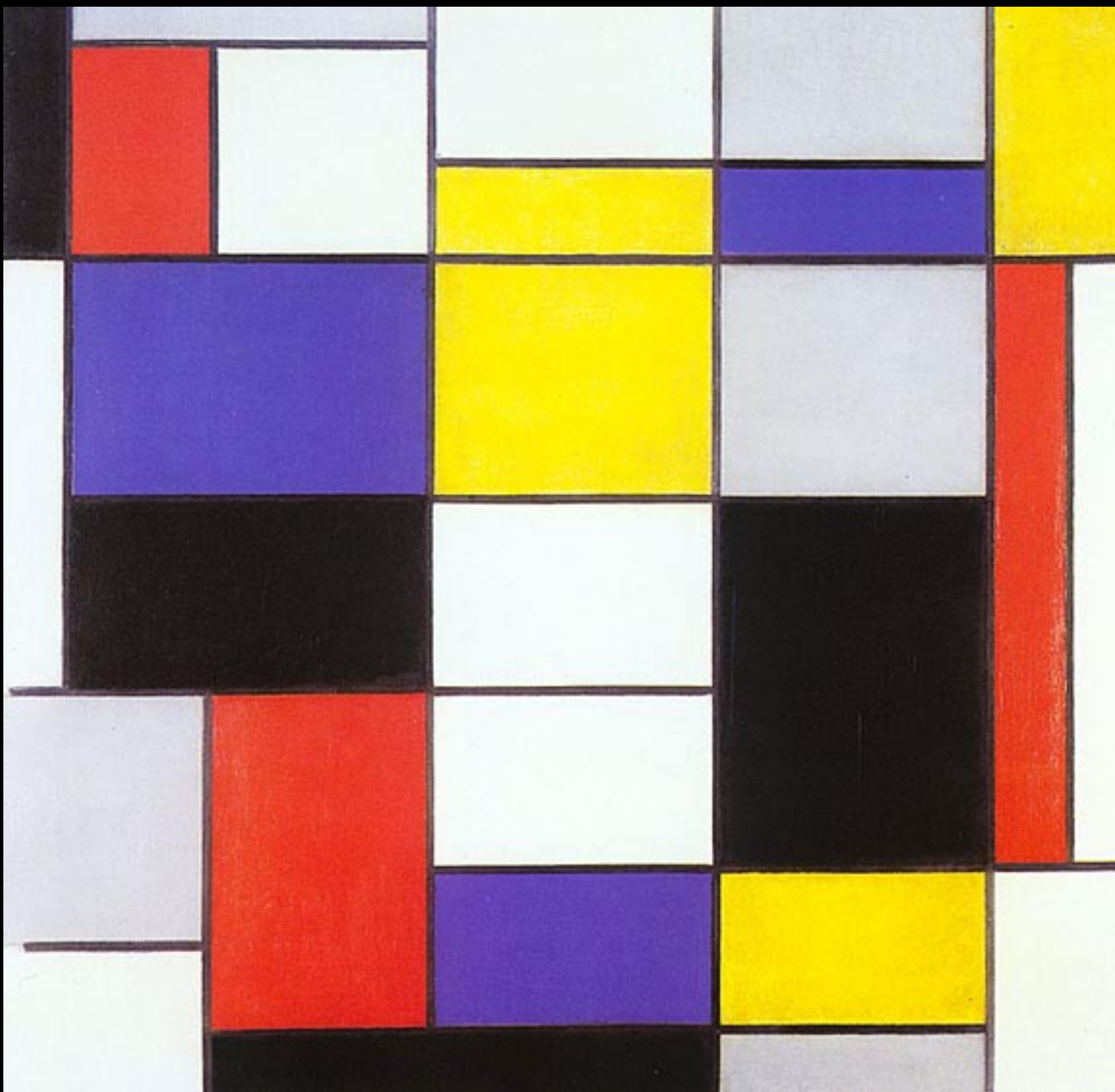




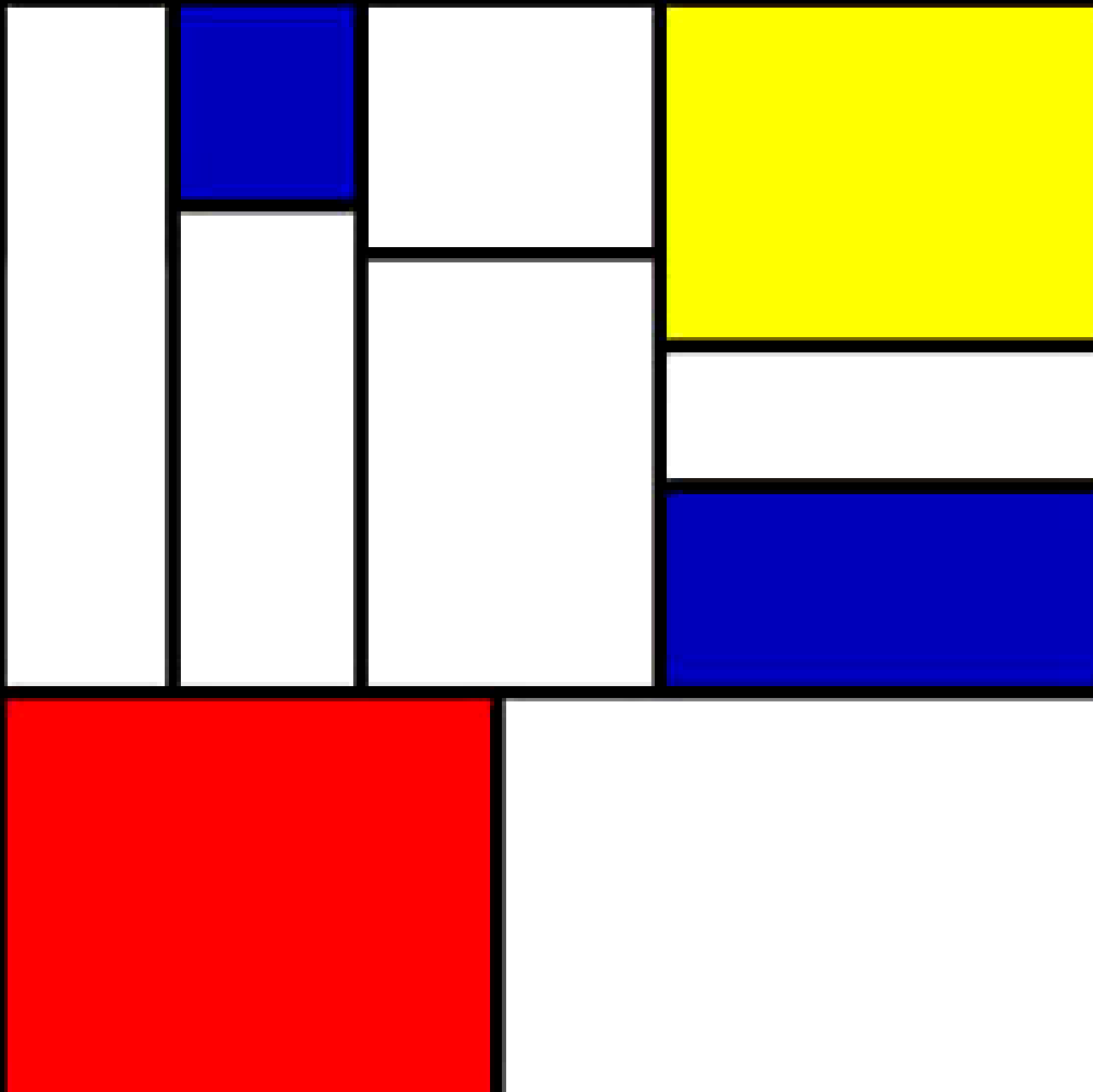
มอนเดรียัน (Piet Mondrian) 1913



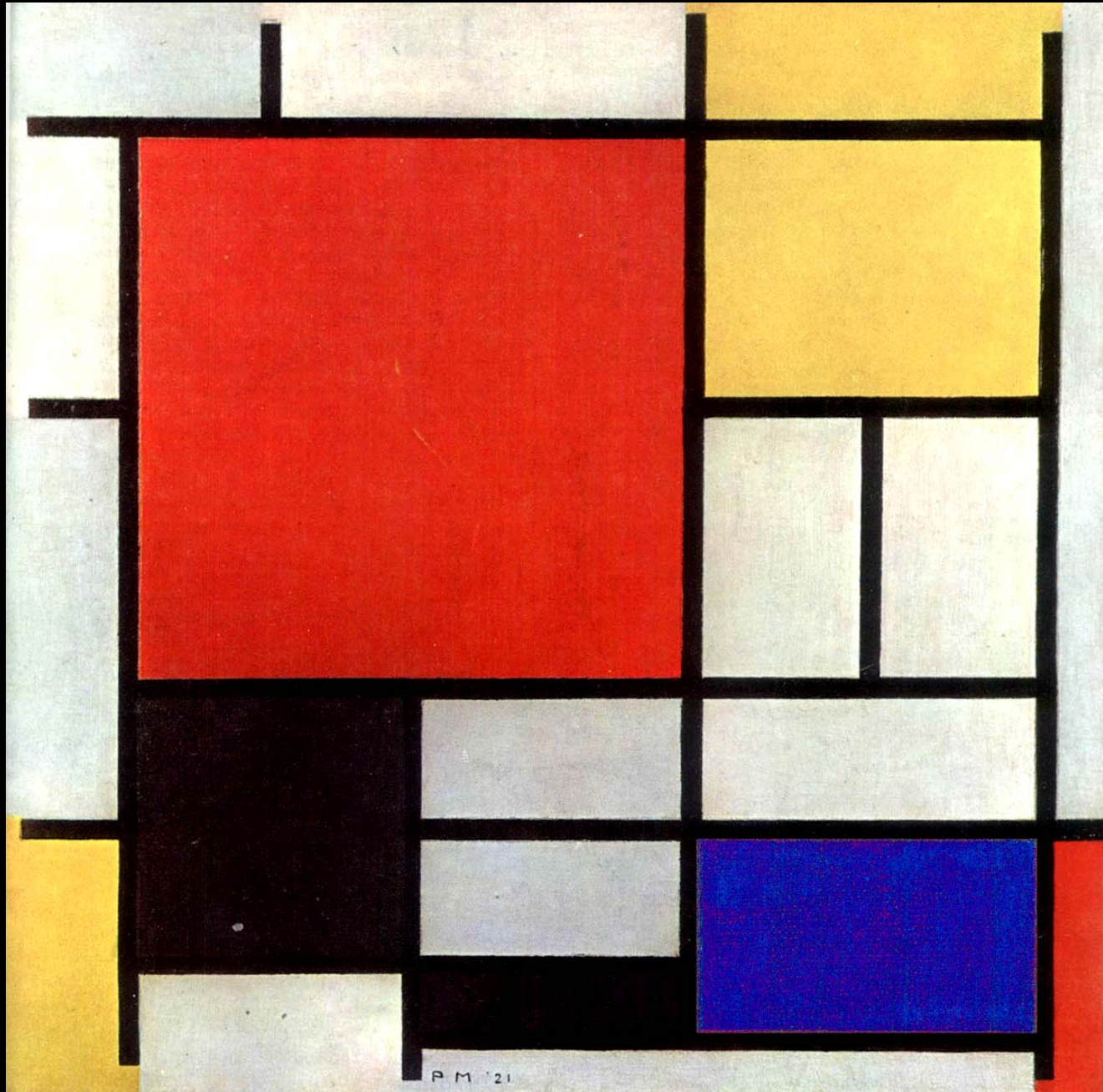
มอนเดรียน (Piet Mondrian) 1915



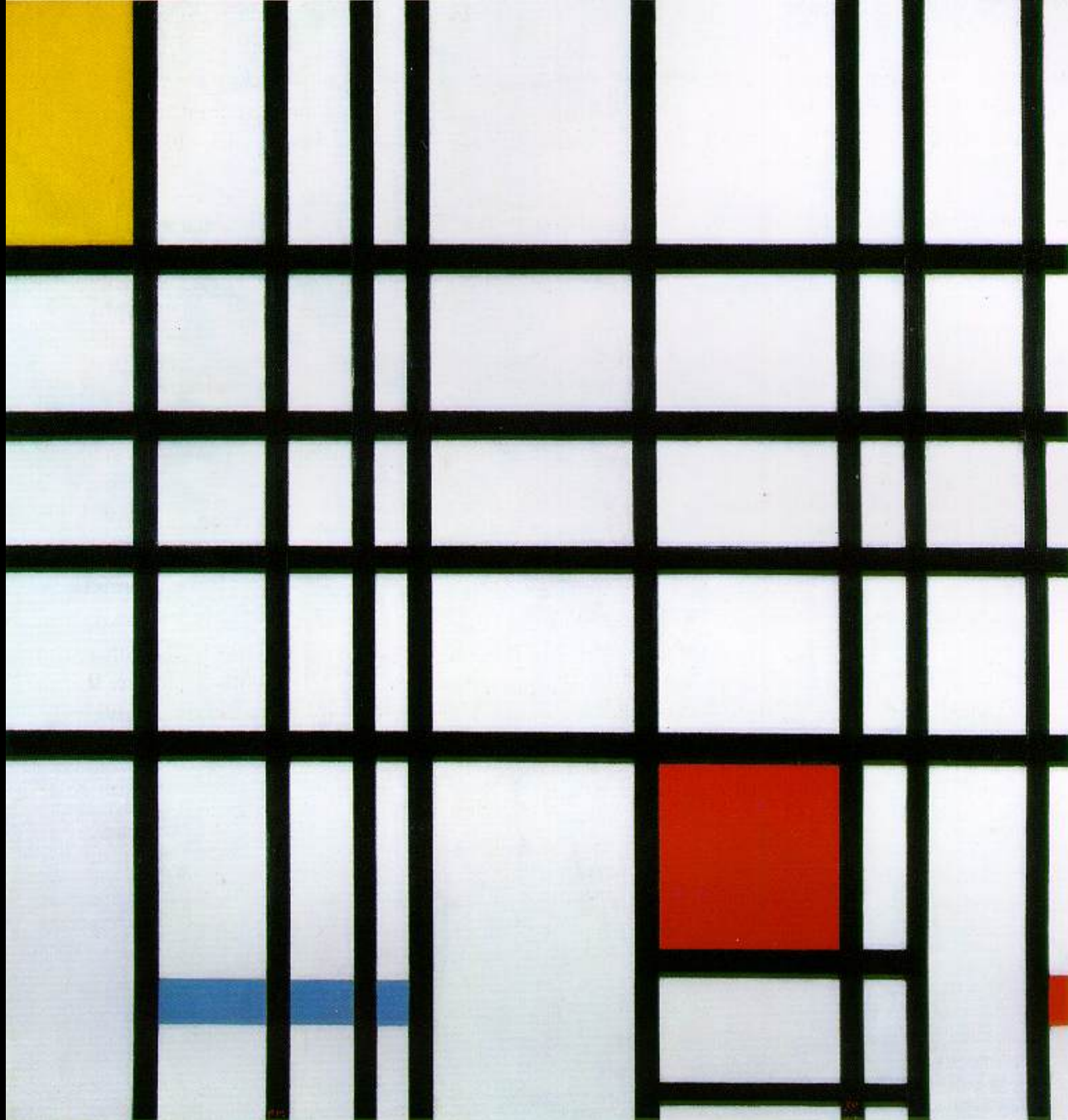
มอนเดรีย่น (Piet Mondrian)



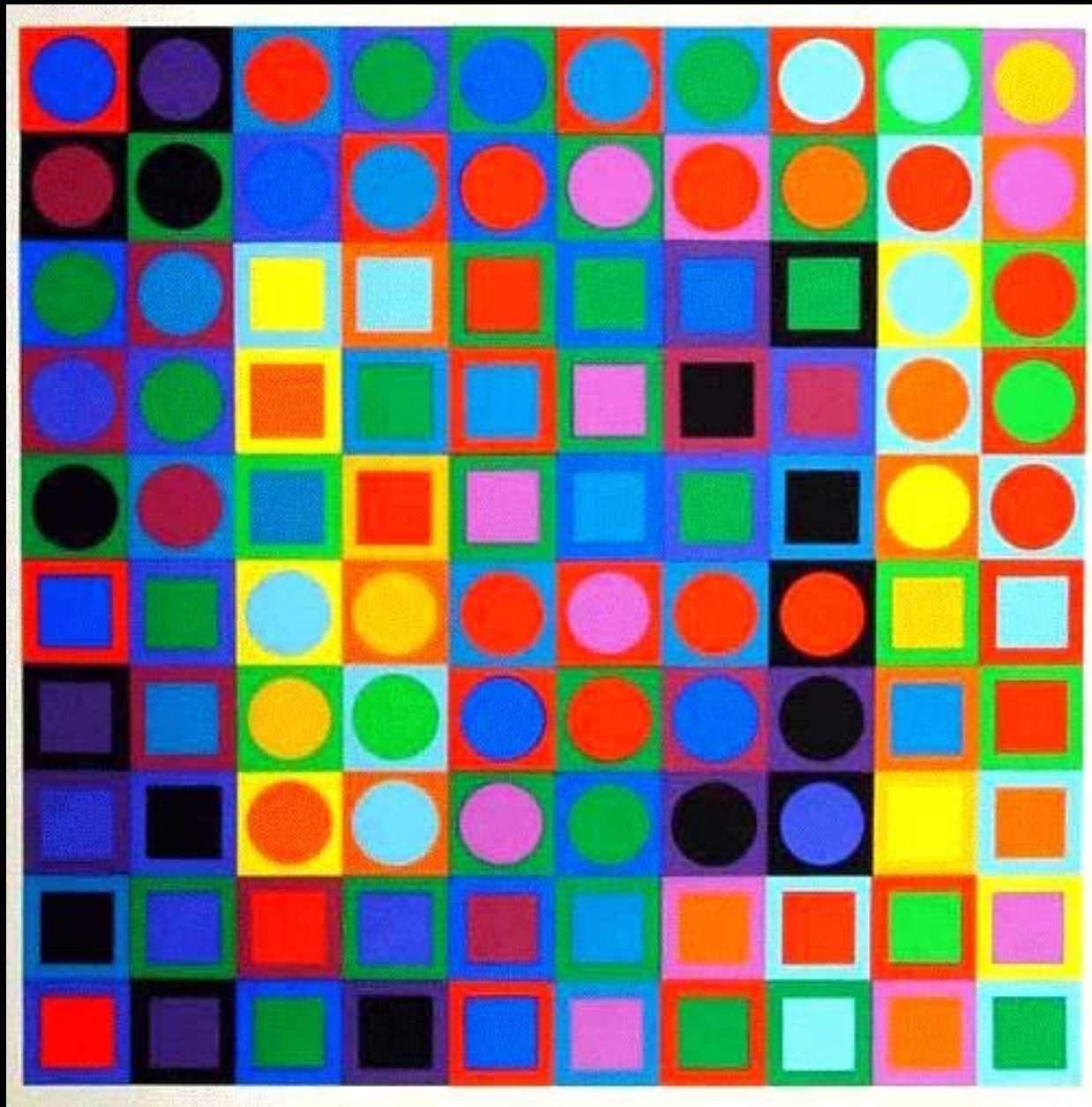
มอนเดรีย่น (Piet Mondrian)



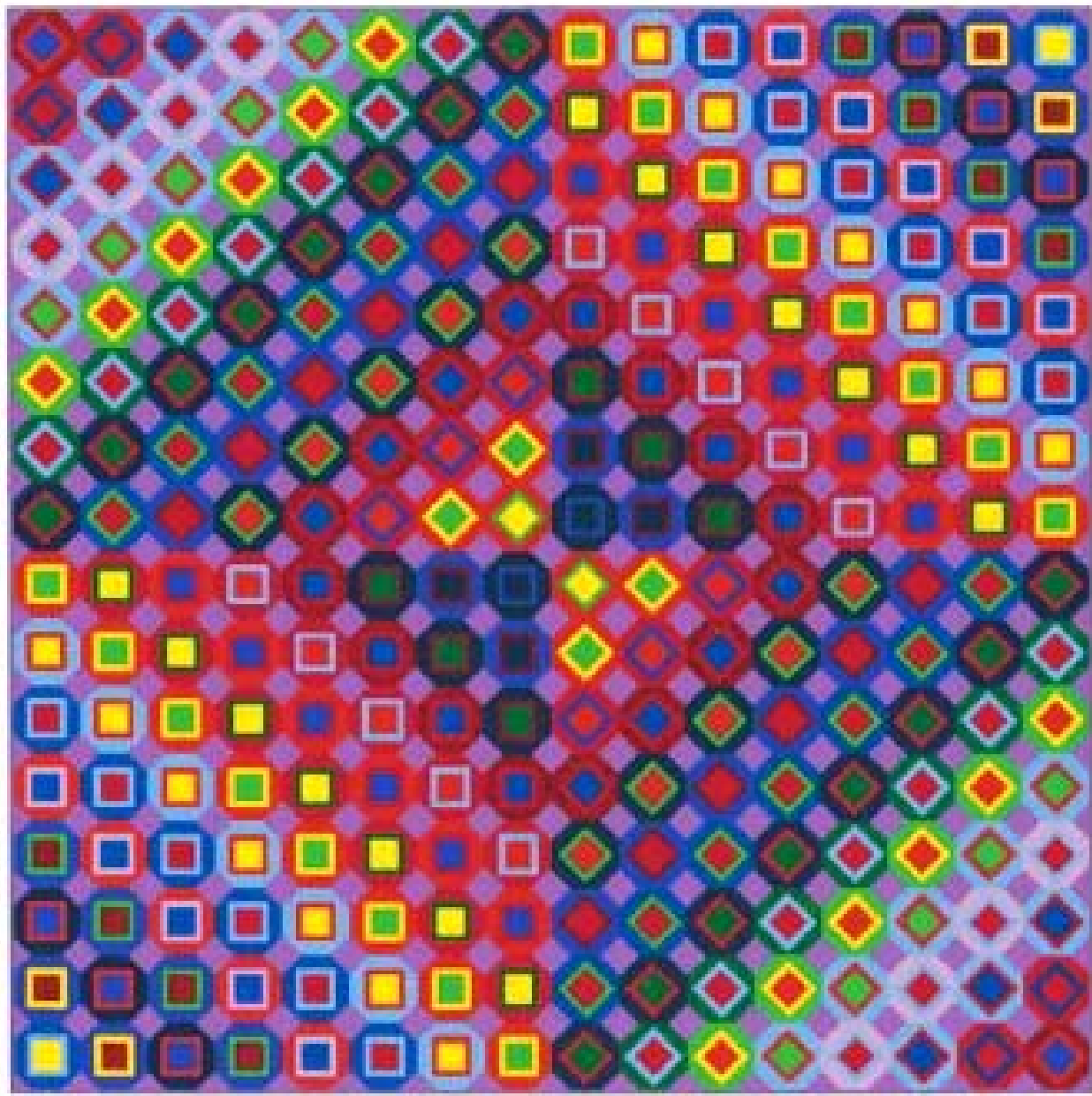
มอนเดรียน (Piet Mondrian)



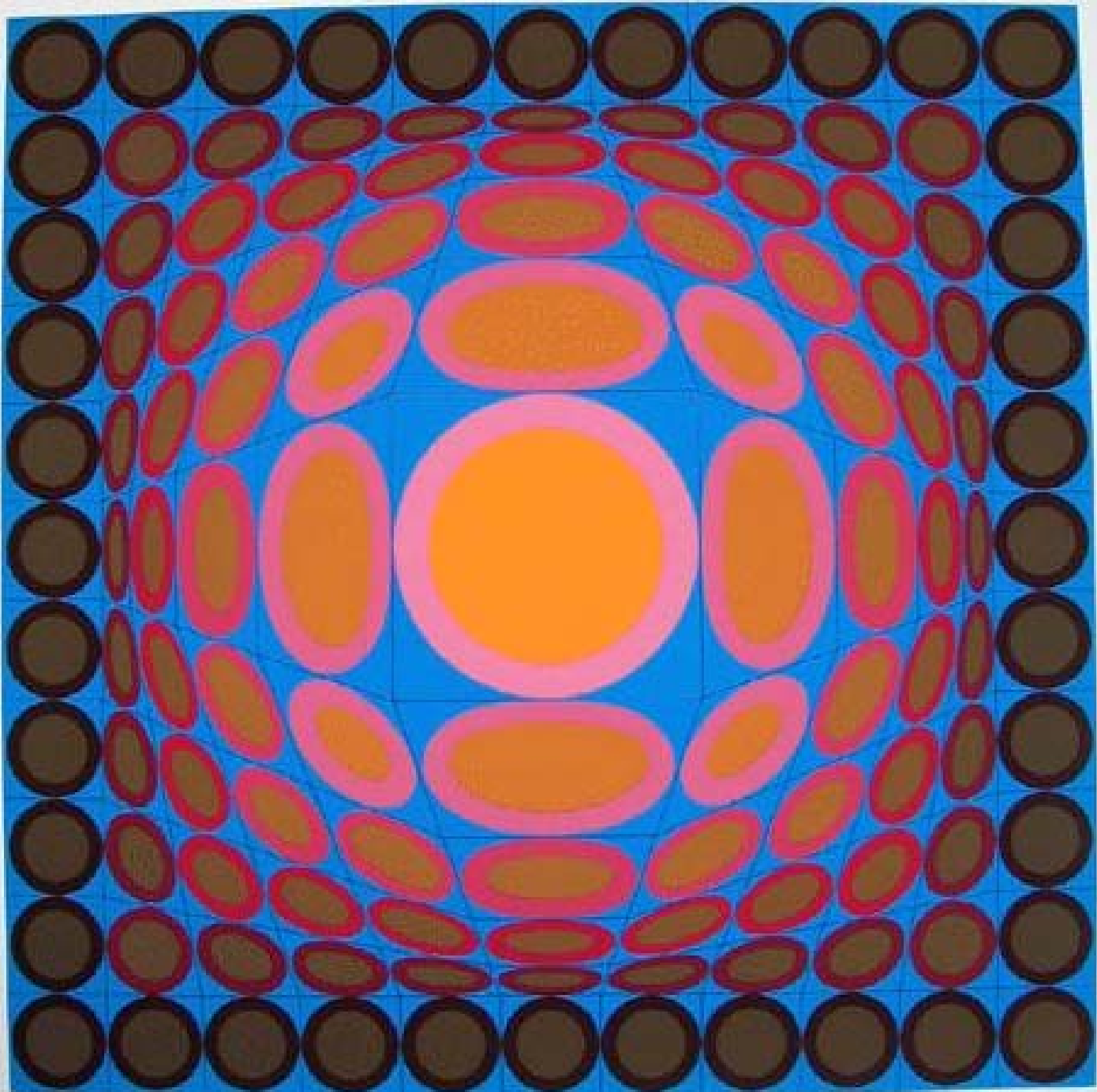
มอนเดรียน (Piet Mondrian)

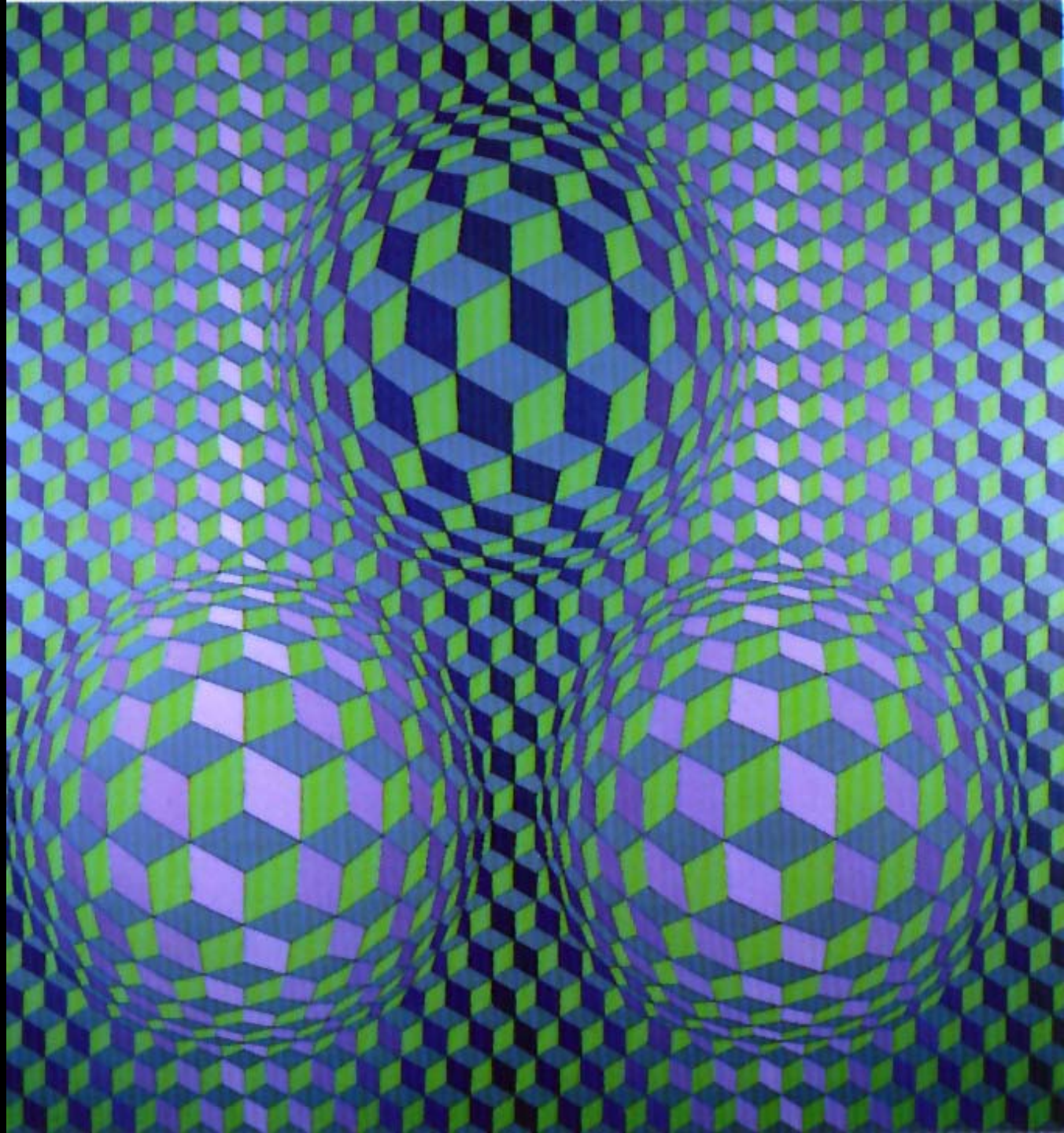


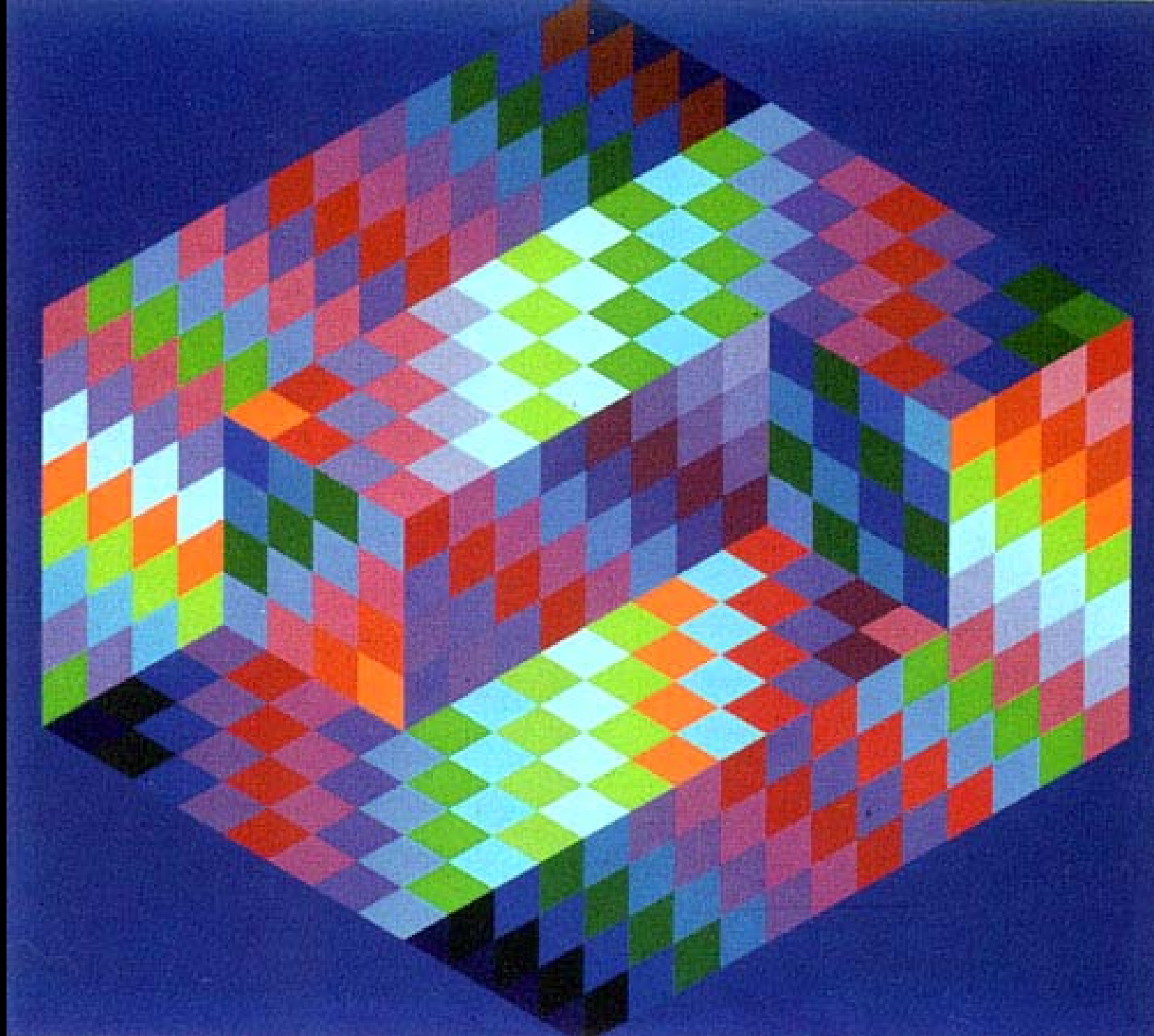
วาซारेลลี (Victor de Vasarely)



วาซาร์ลีย์ (Victor de Vasarely)







รูปทรงบริสุทธิ์

แคนดิงส์กี
คลี
มิโร
มาติสส์

มีลักษณะเป็นจิตวิสัย

ใช้อินทรีย์รูป

รูปทรงเติบโตจากภายใน

แสดงอารมณ์

มาเลวิช
มอนเดรียน
วาซาเรลี

มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย

ใช้รูปทรงเรขาคณิต

ก่อสร้างติดต่อกันขึ้น

แสดงปัญญา

มวล หมายถึง กลุ่มของรูปทรง

ก้อนของรูปทรง

วัตถุที่มีความแน่น มีน้ำหนัก



Richard Deacon. Born 1949

ความสัมพันธ์ของรูปทรง

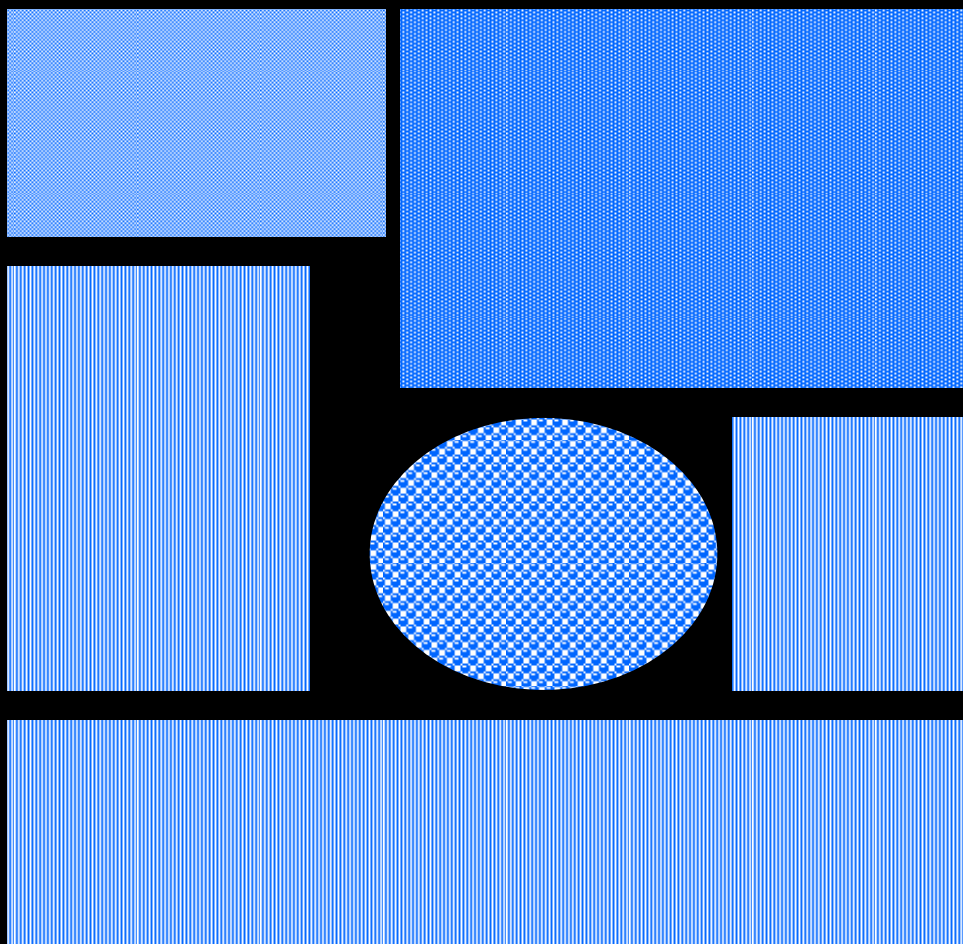
- รูปทรงที่มีรูปร่างเหมือนกันจะดึงดูดกัน หมายถึง จะนำสายตา จากรูปหนึ่งไปยังอีกรูปหนึ่งที่เหมือนกัน
- น้ำหนักหรือสีที่เหมือนกันจะดึงดูดกัน ระหว่างรูปร่าง น้ำหนัก และสี สิ่งที่มีความแรงและสำคัญมากกว่าจะดึงดูดกัน ถ้าสำคัญเท่าๆกัน จะดึงดูดสลับกัน ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวที่แปรเปลี่ยน

การประกอบกันของรูปทรง

- รูปทรงที่เคียงกัน
- รูปทรงที่ต่อเนื่องกัน
- รูปทรงที่ซ้อนกัน
- รูปทรงที่ผนึกเข้าด้วยกัน
- รูปทรงที่แทรกเข้าหากัน
- รูปทรงที่สานเข้าด้วยกัน
- รูปทรงที่บิดพันกัน

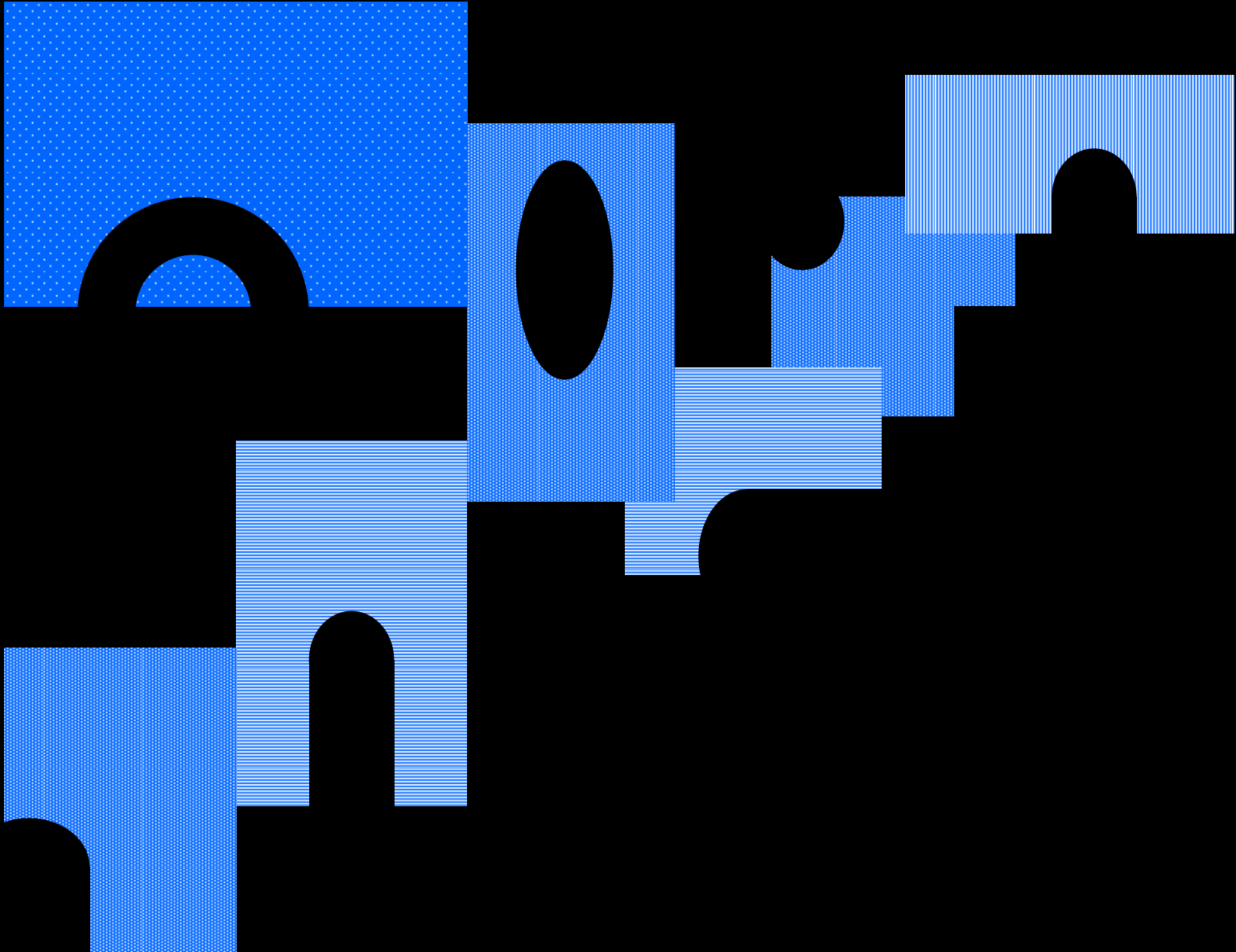
การนำรูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอินทรีย์รูป และรูปทรงอิสระมาประกอบเข้าด้วยกัน จะได้รูปทรงลักษณะใหม่ๆ ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

รูปทรงที่เคียงกัน





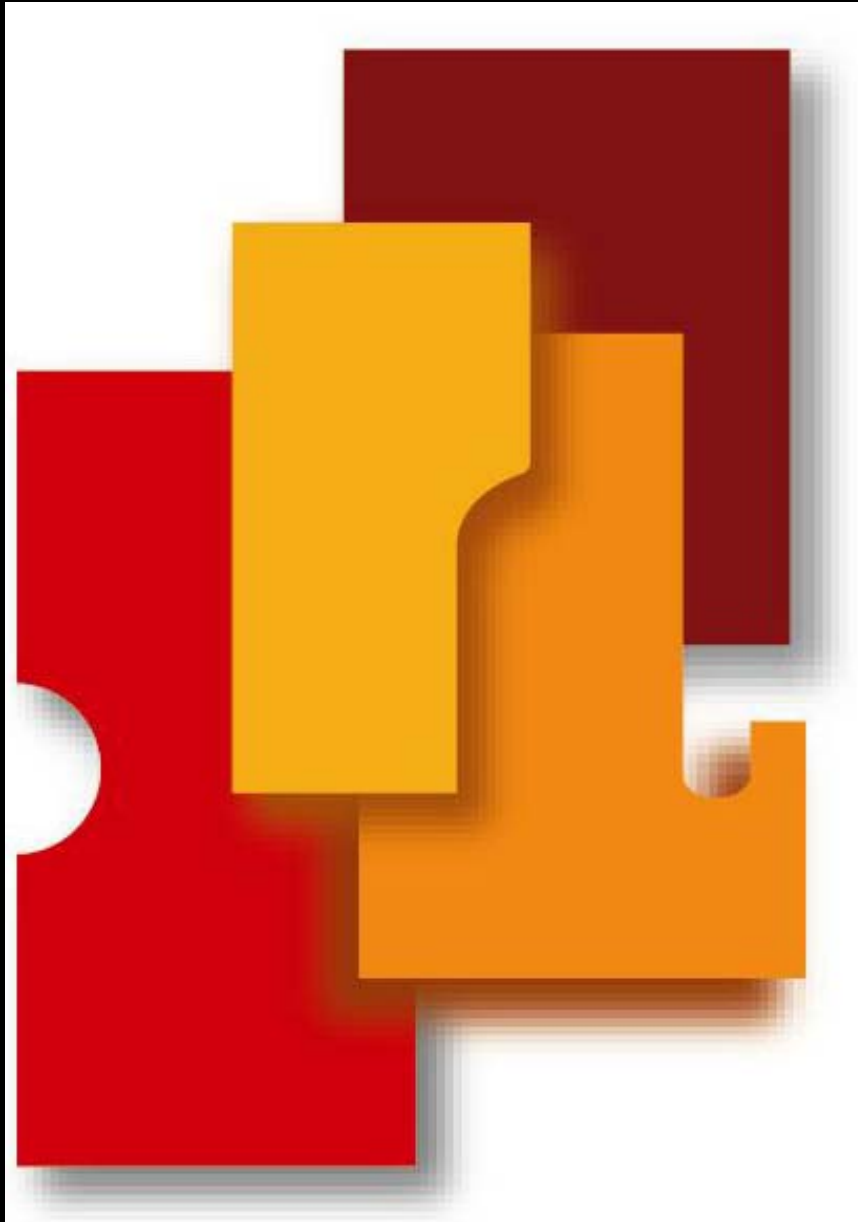
รูปทรงที่ต่อเนื่องกัน





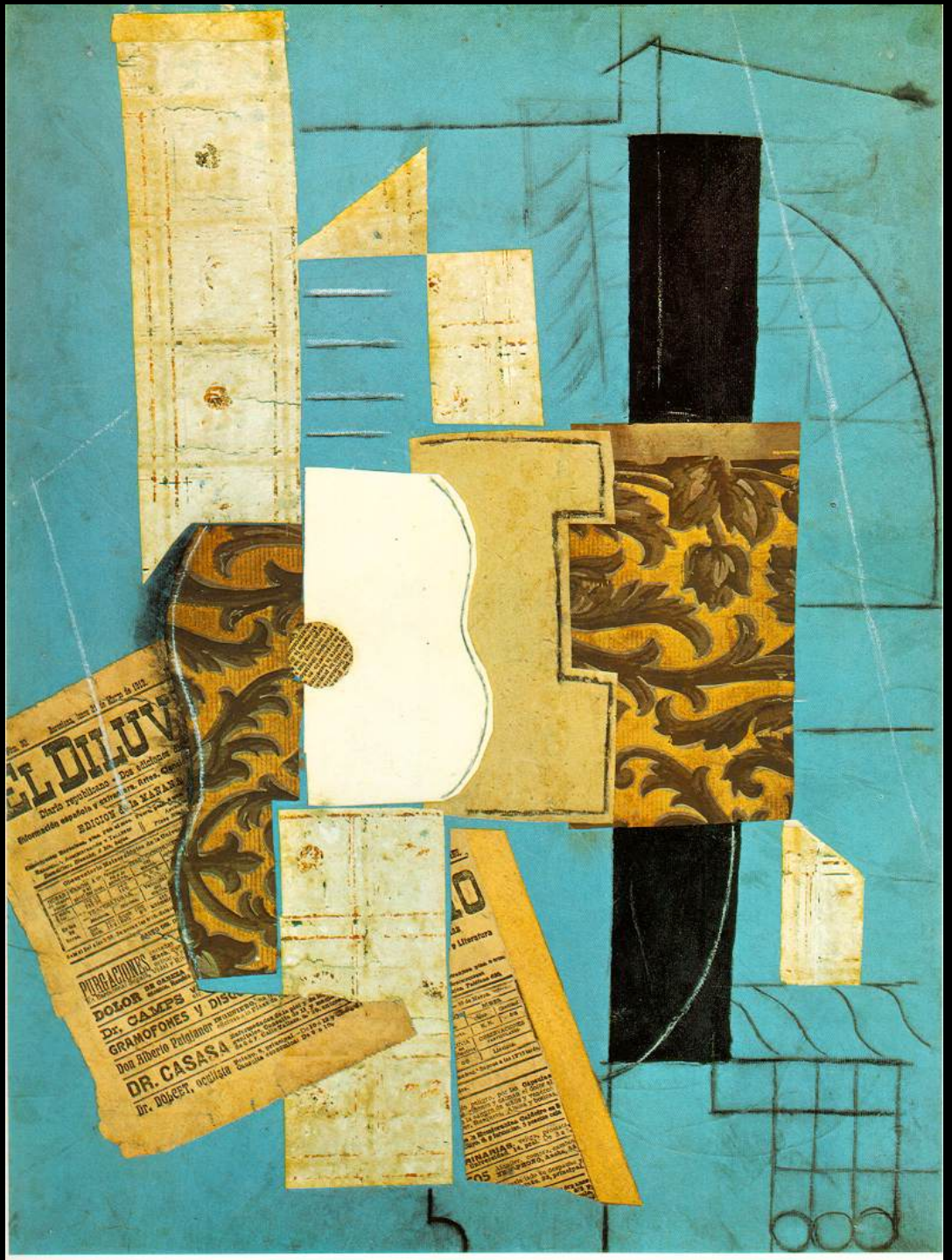
Anthony Caro Born 1924

รูปทรงที่ซ้อนกัน

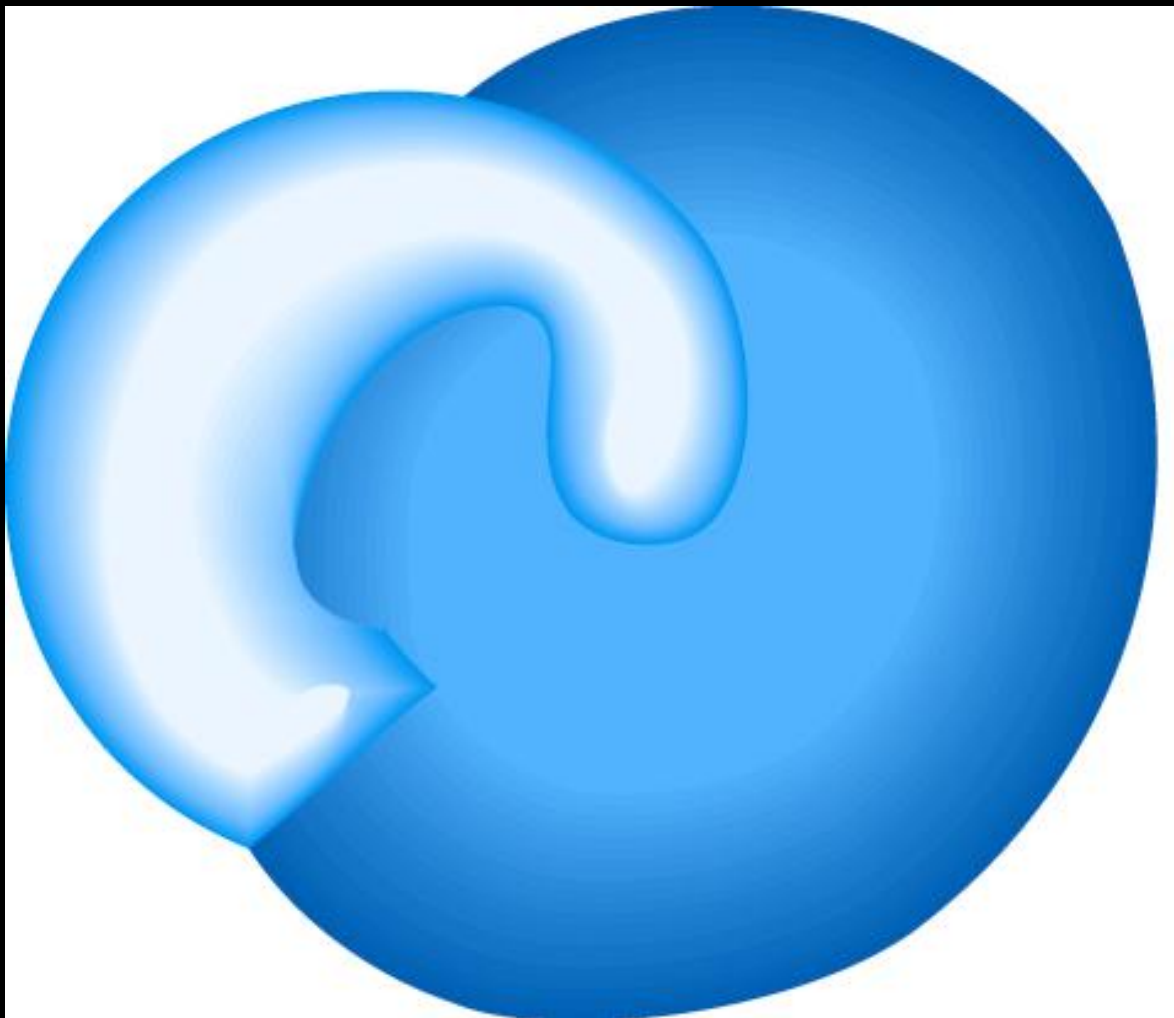




Picasso
guitar ceret.1913



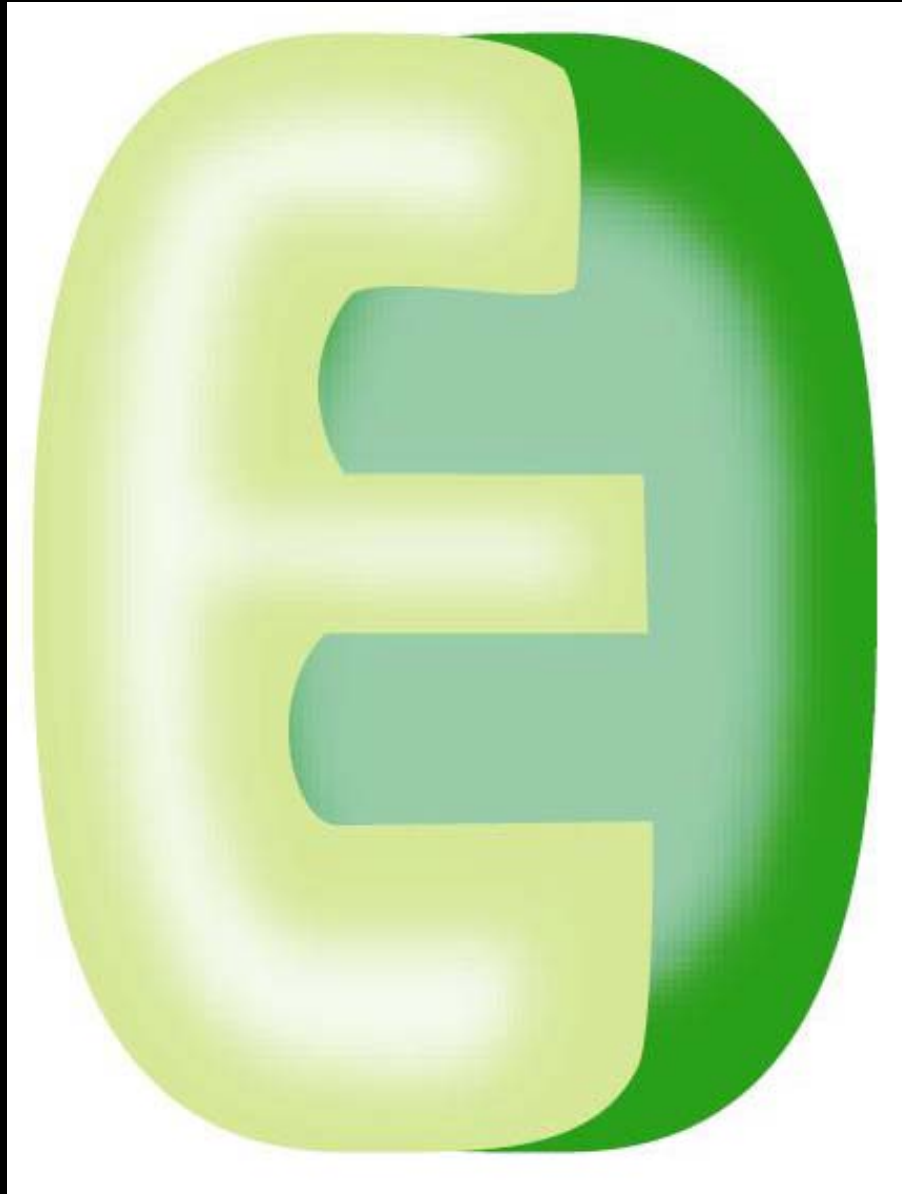
รูปทรงที่ผนึกเข้าด้วยกัน

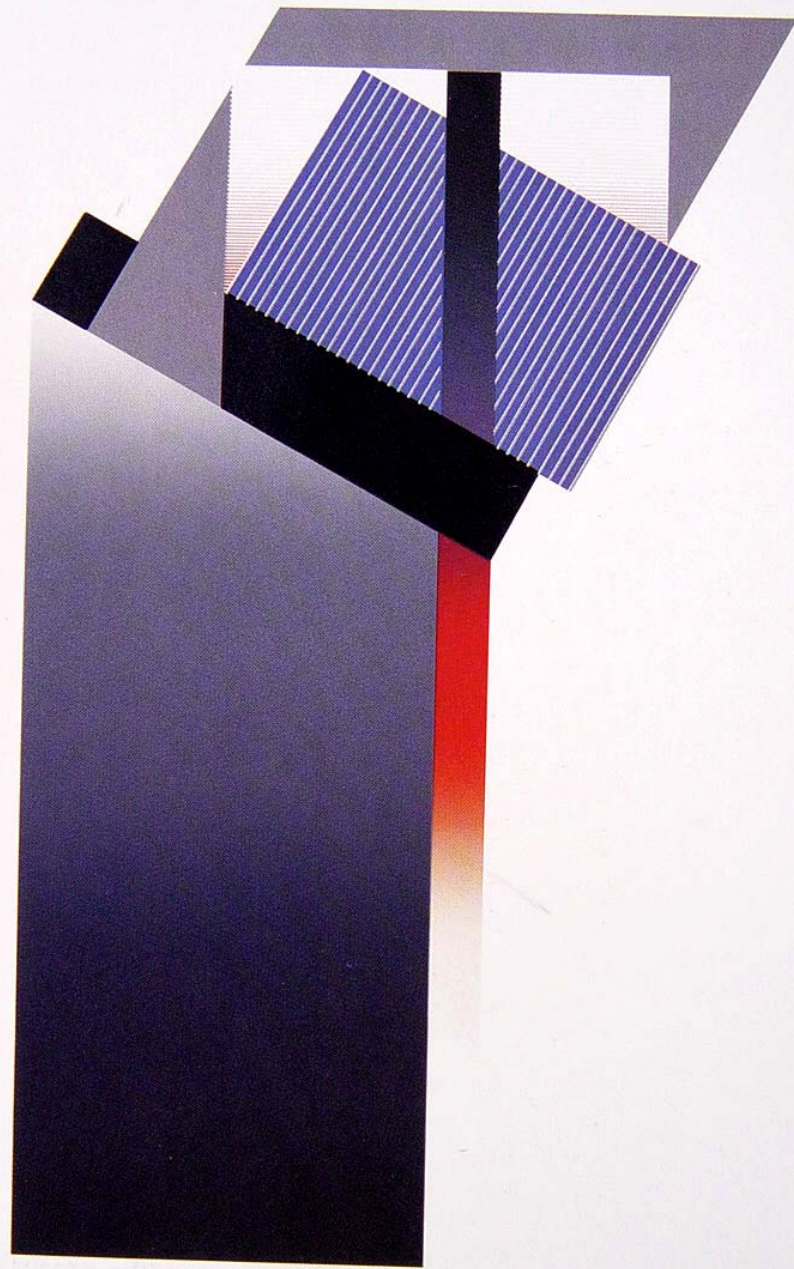






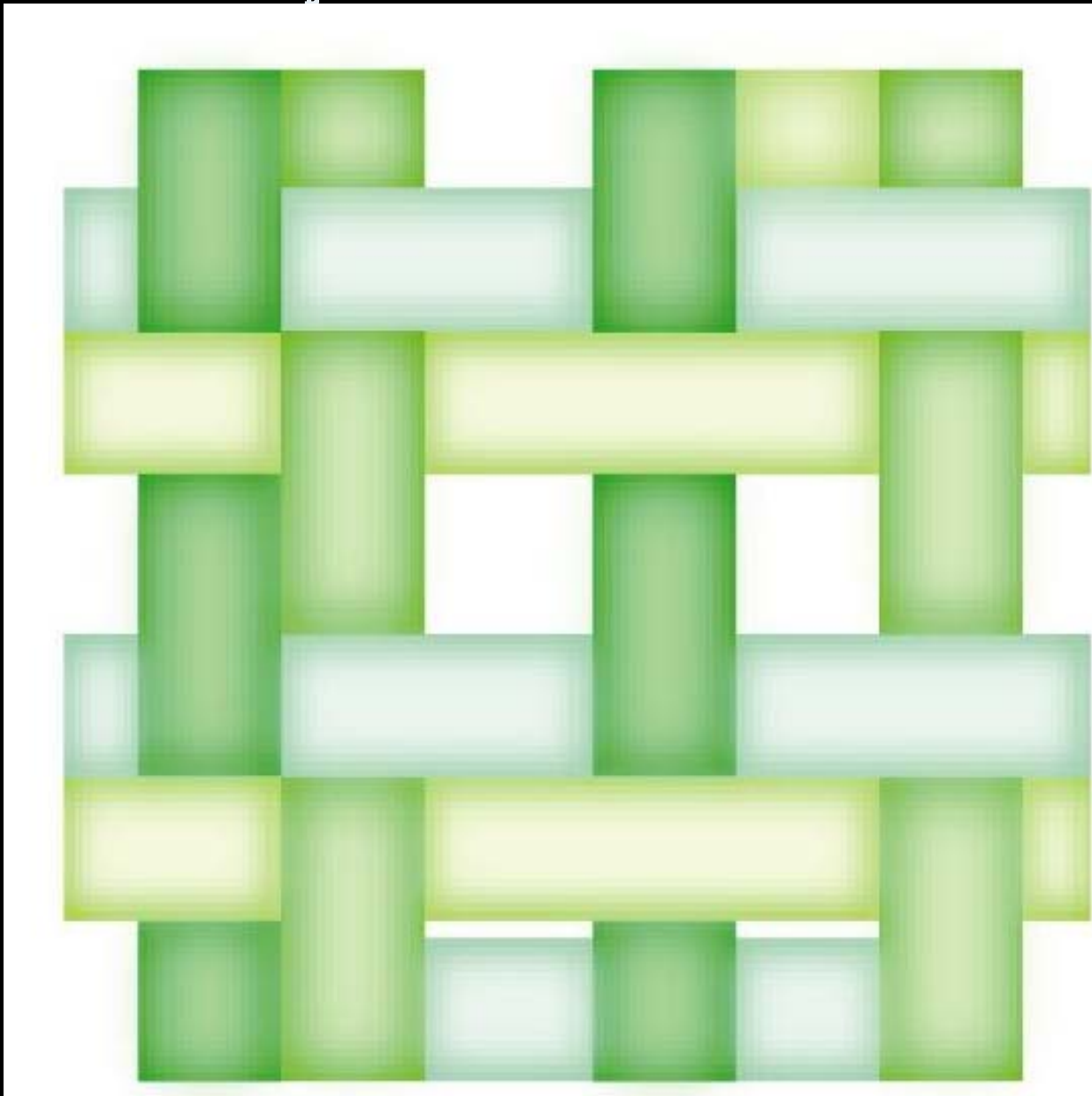
รูปทรงที่แทรกเข้าหากัน







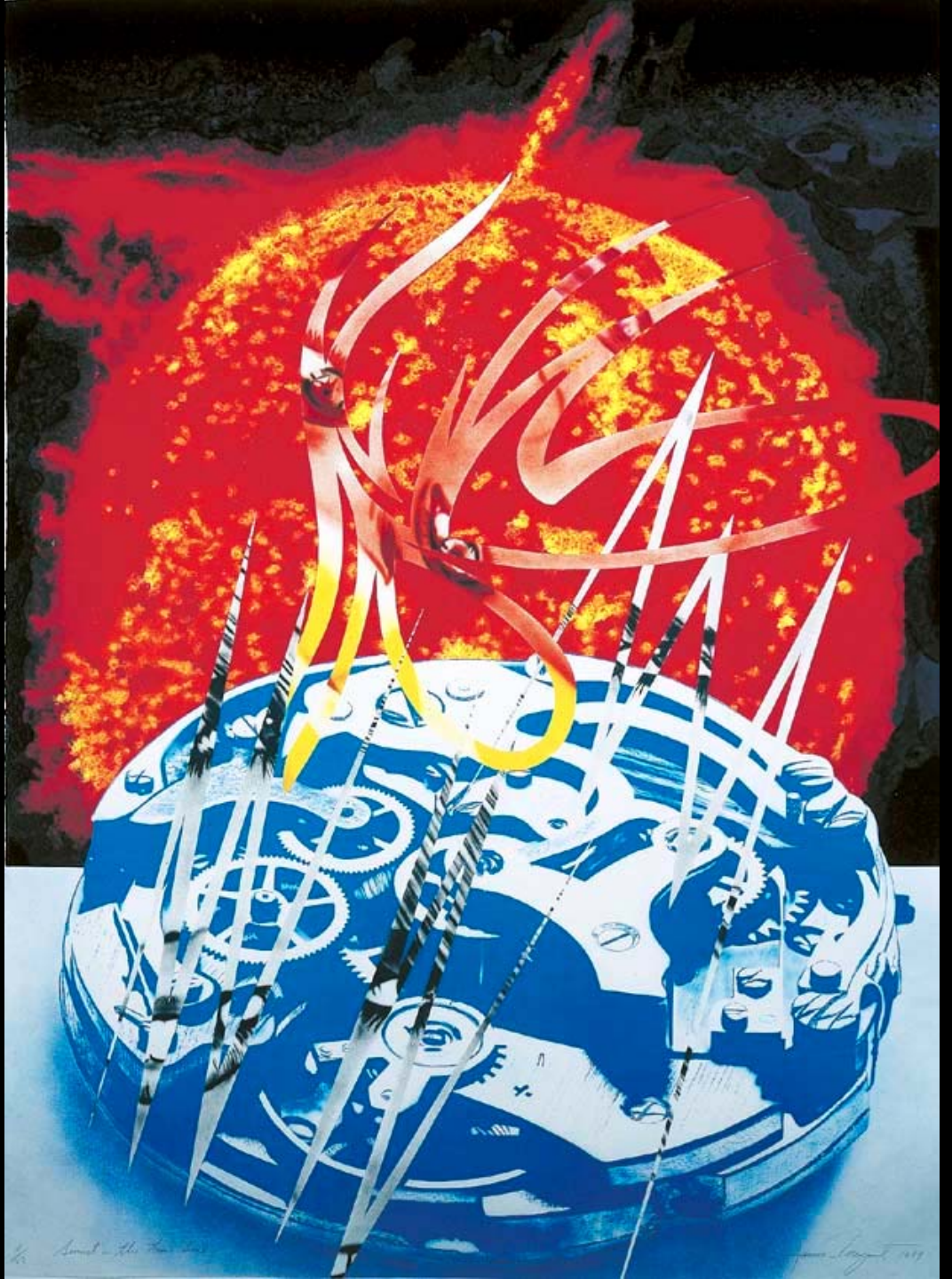
รูปทรงที่สานเข้าด้วยกัน



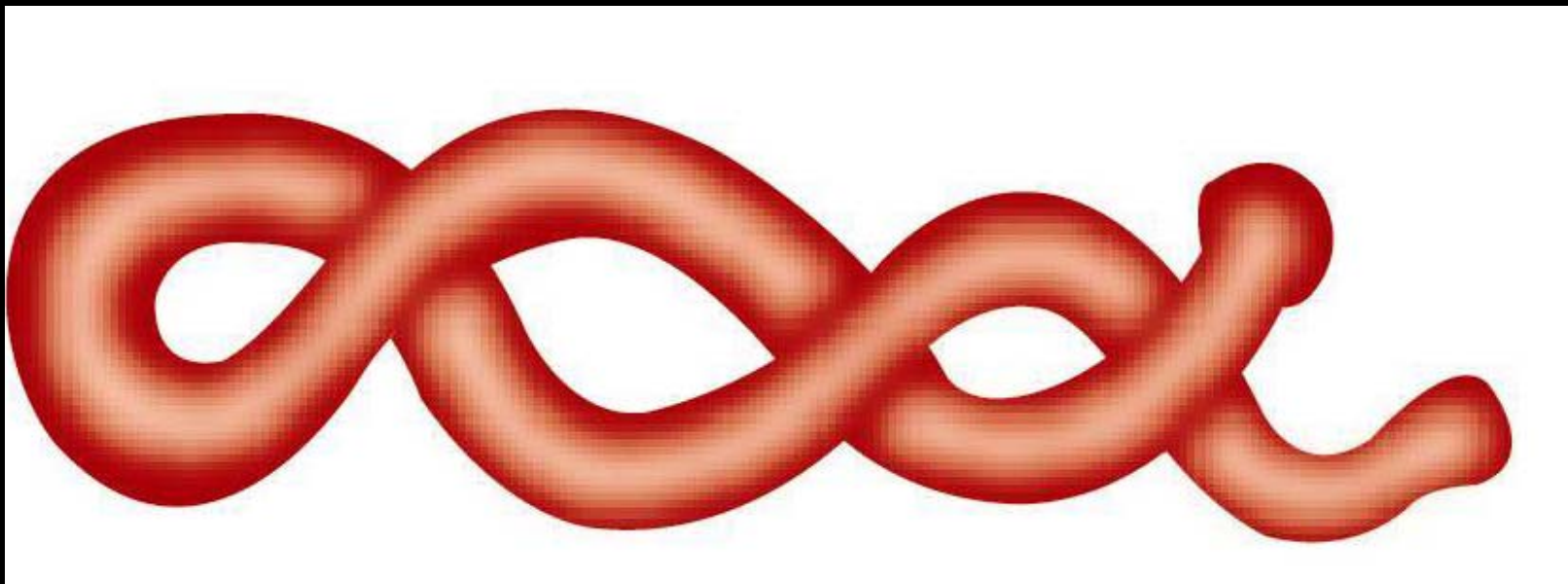


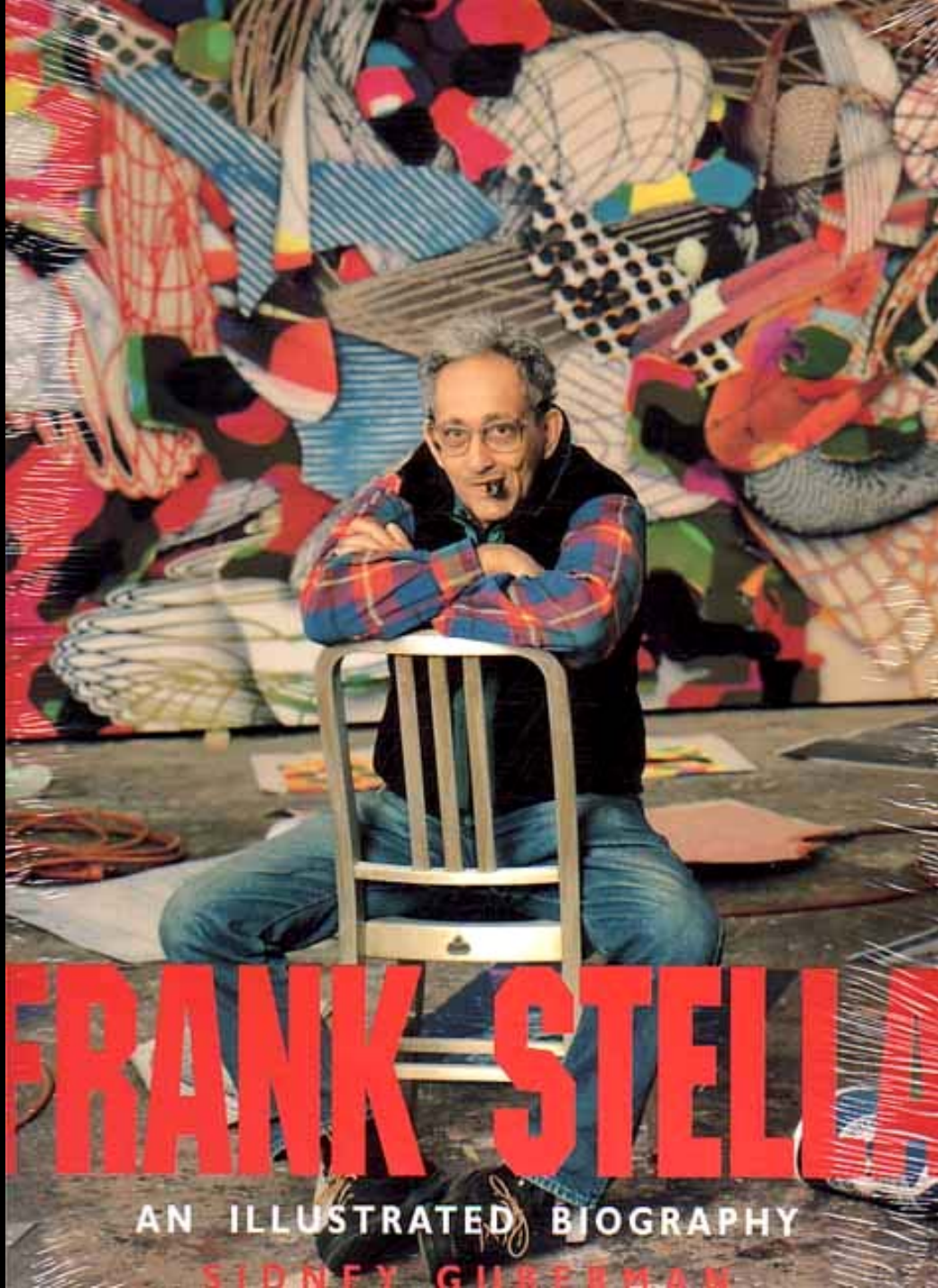
James Rosenquist

James Rosenquis



รูปทรงที่บิดพันกัน





FRANK STELLA

AN ILLUSTRATED BIOGRAPHY

SIDNEY GURBERMAN



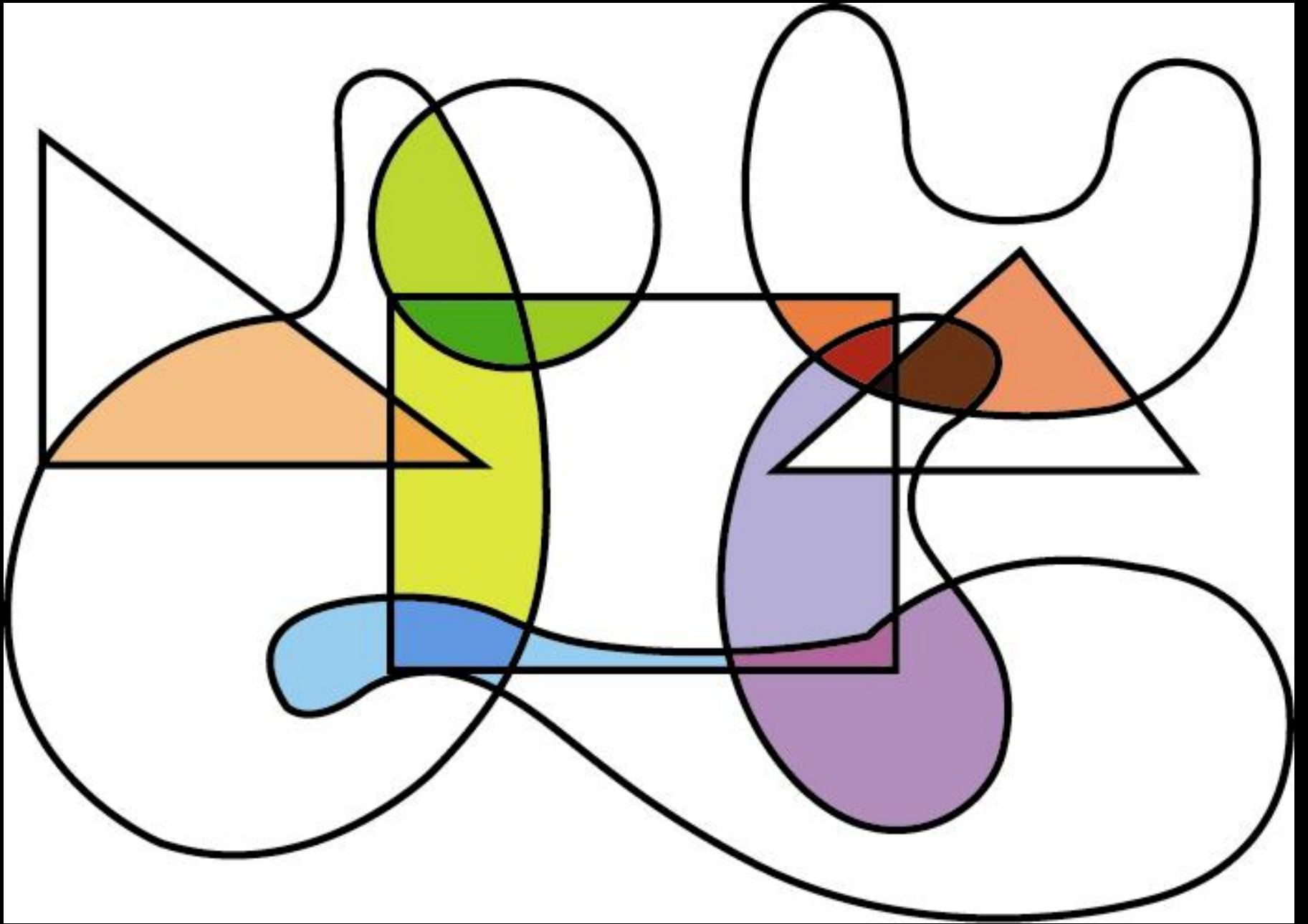


การประกอบกันของรูปทรงต่างประเภท

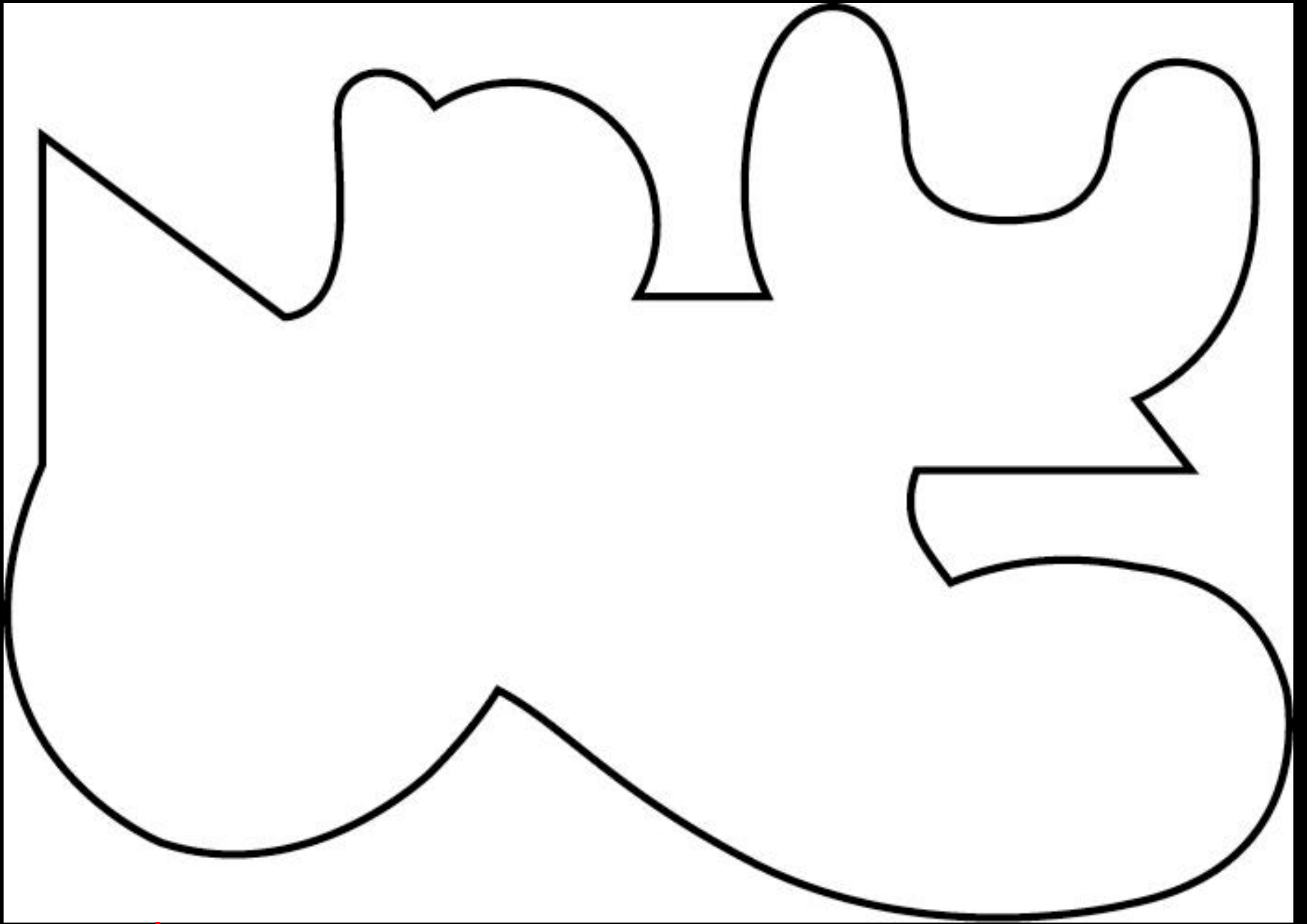
การนำรูปทรงอิสระ กับรูปทรงเรขาคณิต มาประกอบกันจะได้รูปทรงที่น่าสนใจ
รูปทรงเรขาคณิตจะให้โครงสร้างแก่ภาพ

ส่วนรูปทรงอิสระจะให้ชีวิตความเคลื่อนไหว

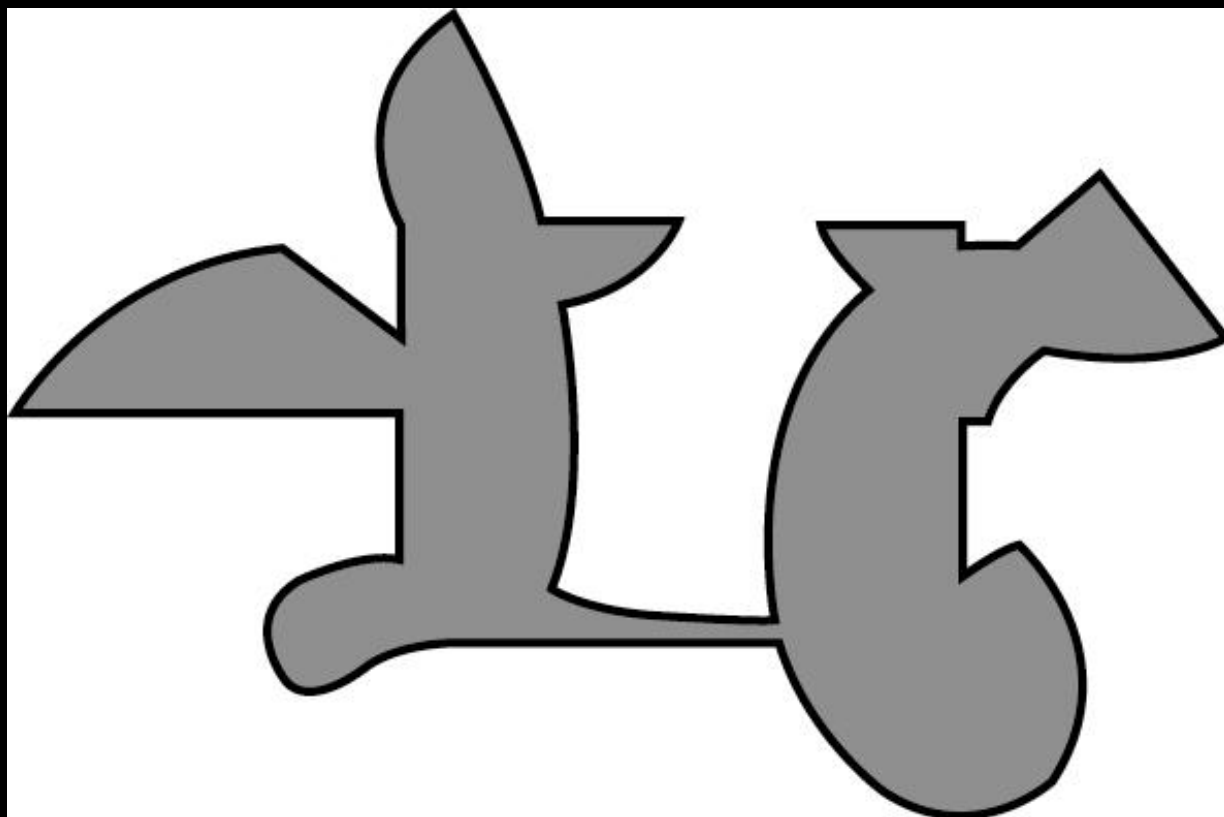
เป็นการประกอบกันของรูปทรง 2 ประเภทที่มีลักษณะขัดแย้งกัน และจะเกิด
รูปทรงผสมระหว่างรูปทรงอิสระกับรูปทรงเรขาคณิต ทั้งรูปนอกส่วนรวมและ
รูปทรงภายใน ที่เกิดจากบริเวณที่ซ้อนกัน



รูปทรงที่มีลักษณะเป็นโครง และส่วนประกอบภายใน



รูปทรงที่มีลักษณะเป็นโค้ง



ประเภทของรูปทรงที่แบ่งตามลักษณะของโครงสร้าง มี **2** แบบ

1. รูปทรงที่มีลักษณะเป็นโครง

- ประกอบด้วยการแยกแขนงขึ้นไปในอากาศ แขนงยิ่งแยก ขนาดยิ่งเล็กลง
- การเชื่อมต่อของแขนง อาจเป็นการเชื่อมต่อหักมุมหรือโค้งติดต่อกัน
- เส้นที่ขึ้นไปในที่ว่างจะแสดงความเคลื่อนไหวของที่ว่าง
- โครงสร้างที่สม่ำเสมอให้ความรู้สึกหยุดนิ่ง โครงสร้างที่ไม่สม่ำเสมอให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว

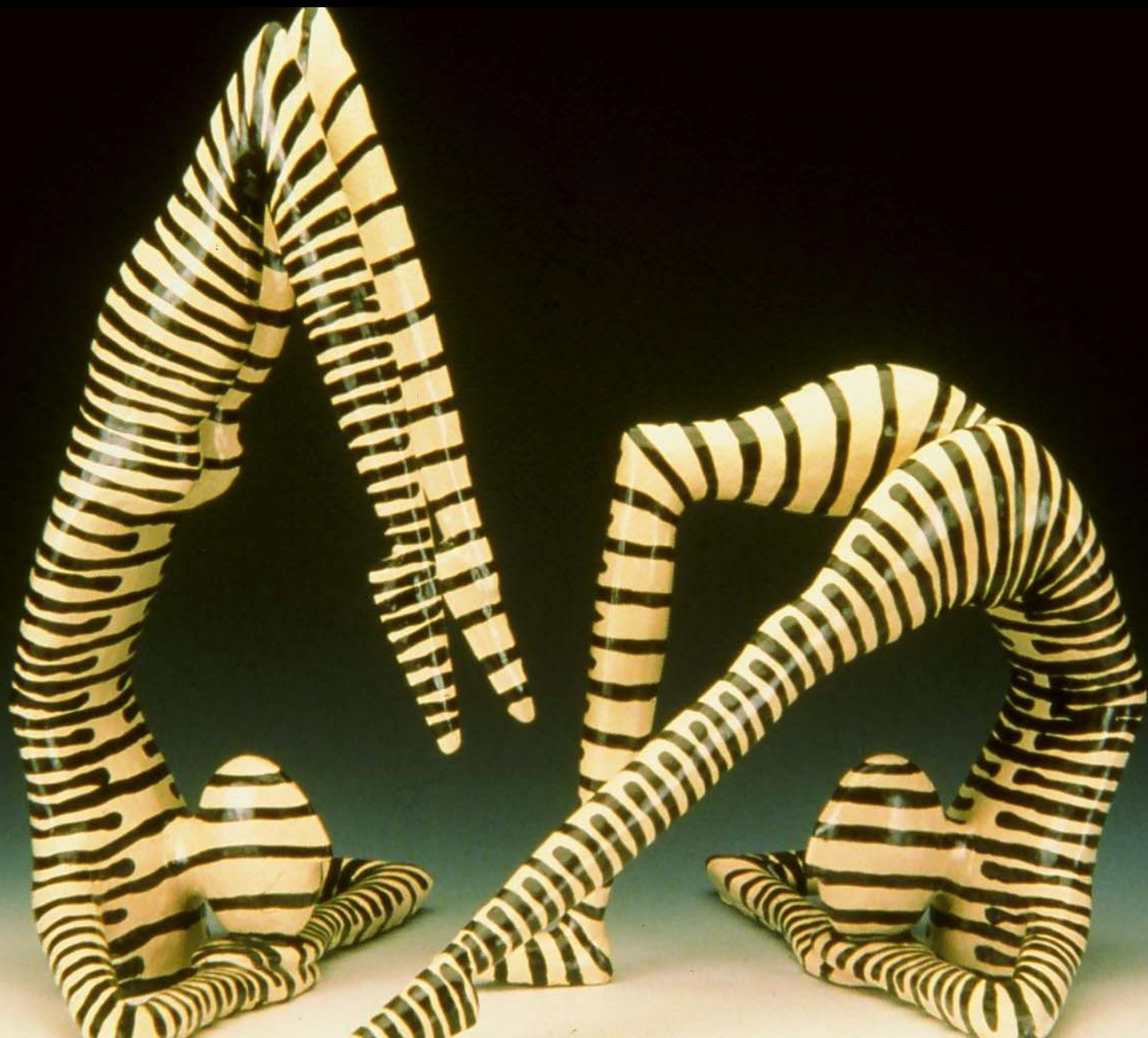
2. รูปทรงที่เป็นมวล ได้แก่ รูปทรงที่มีปริมาตรเป็นจุดเด่น



Henry Moore

1898 - 1986











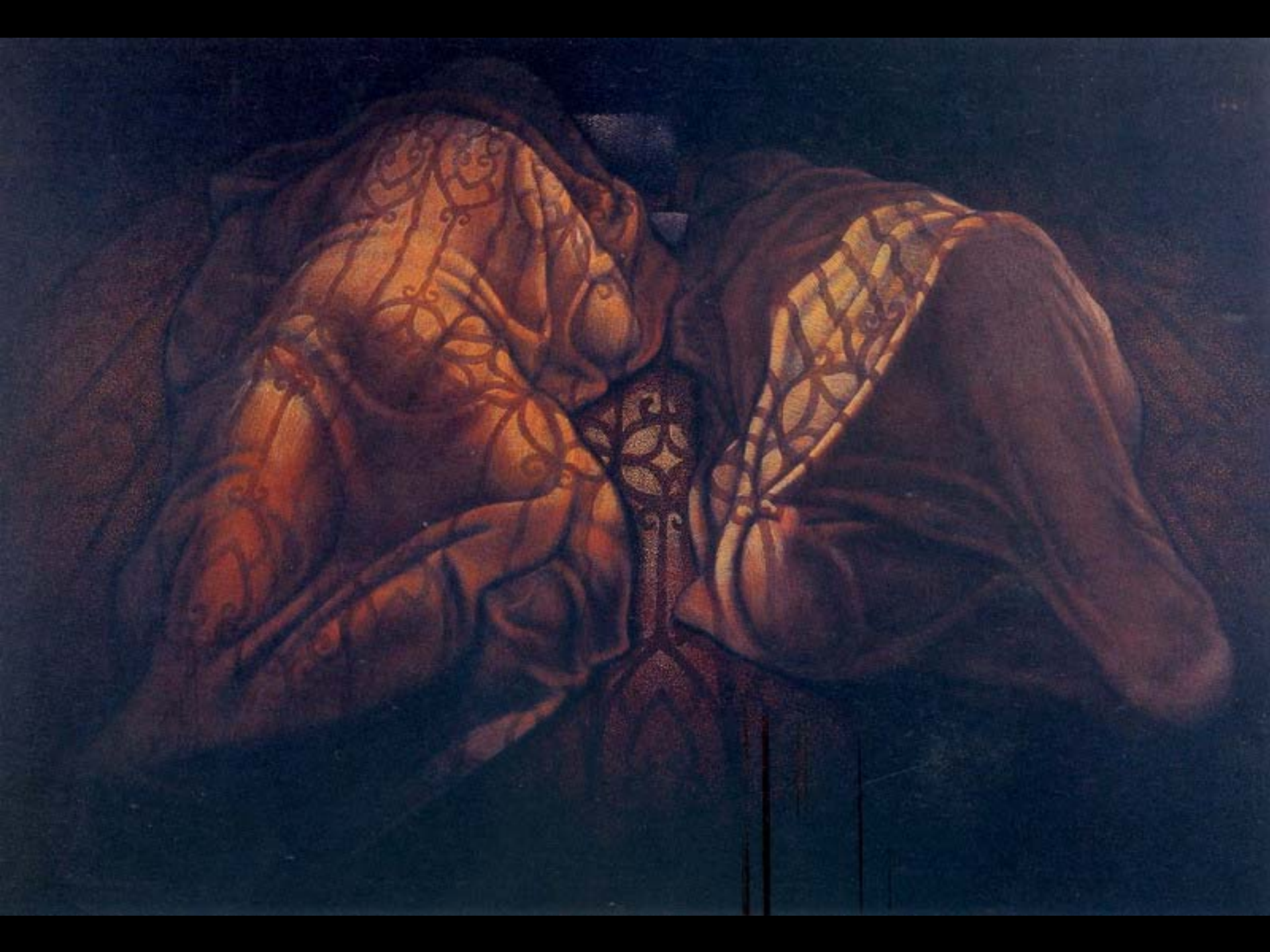


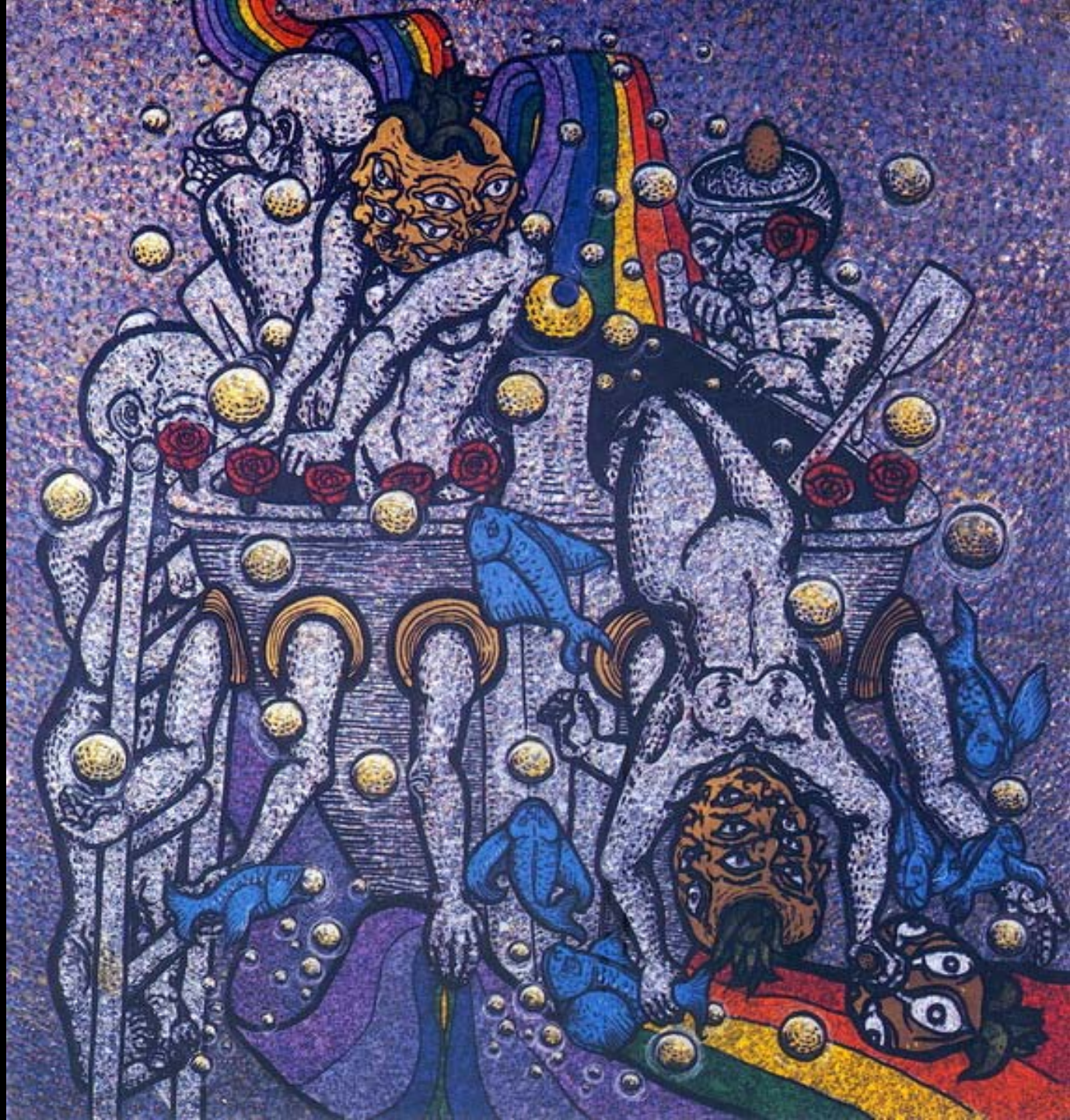




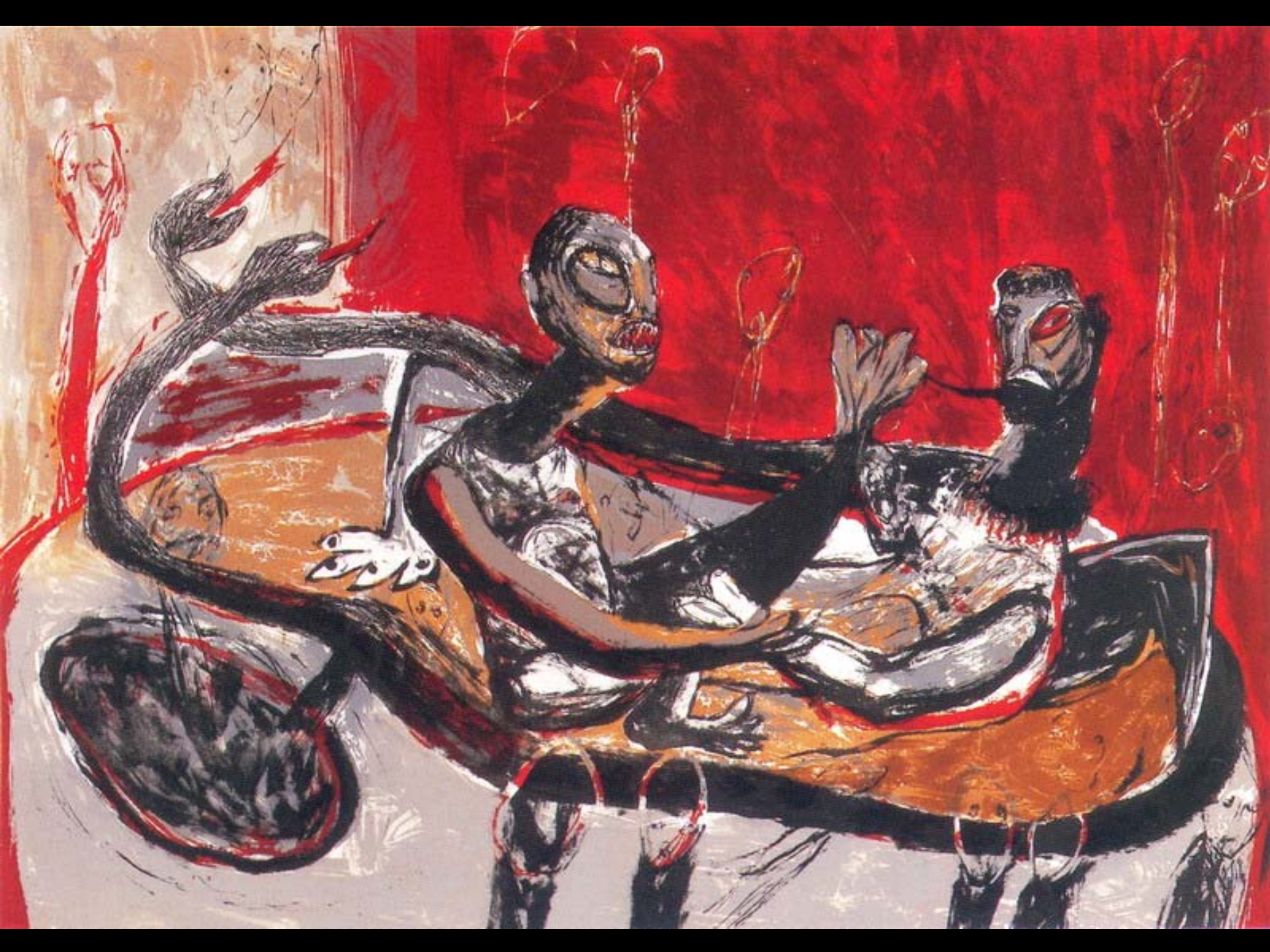


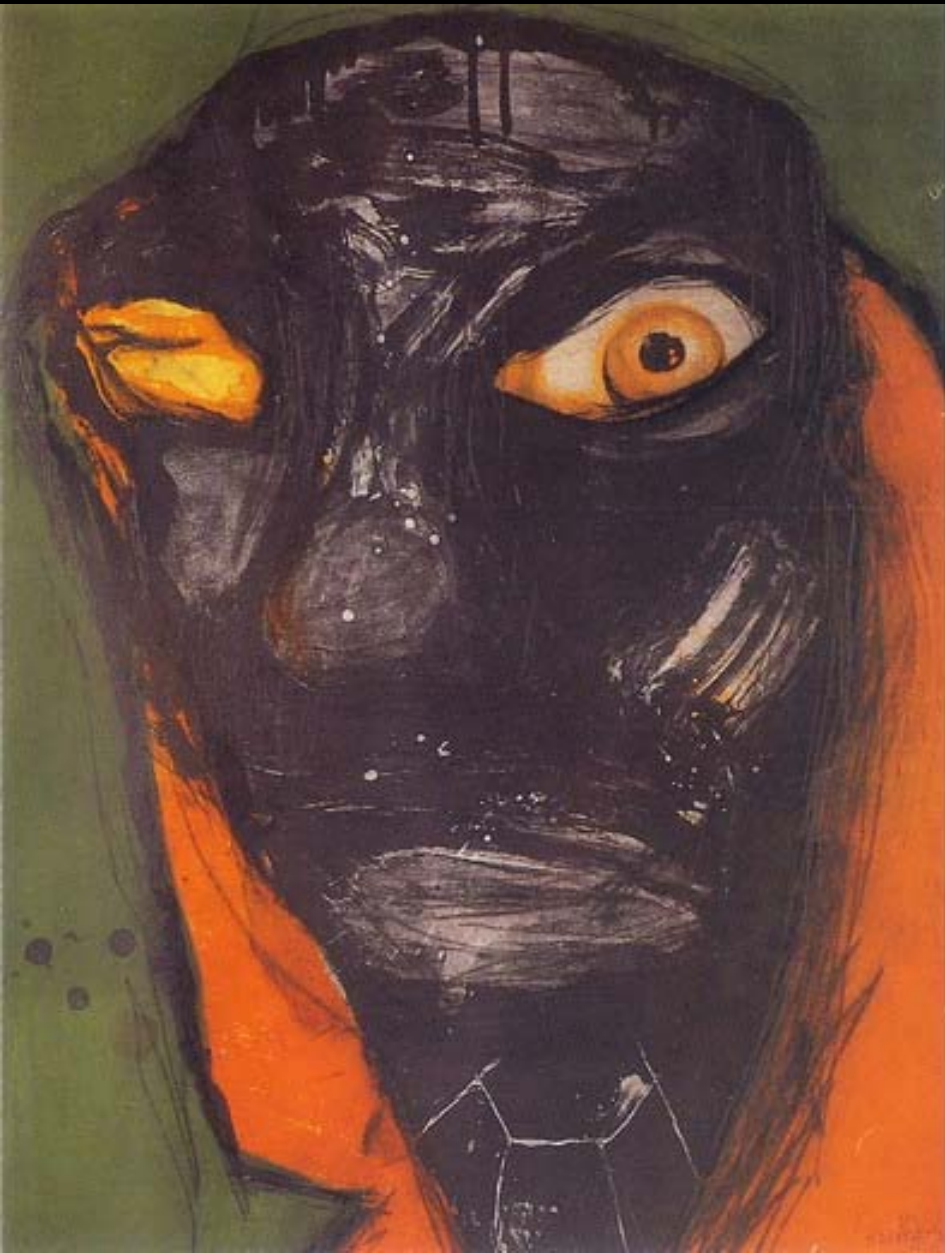


















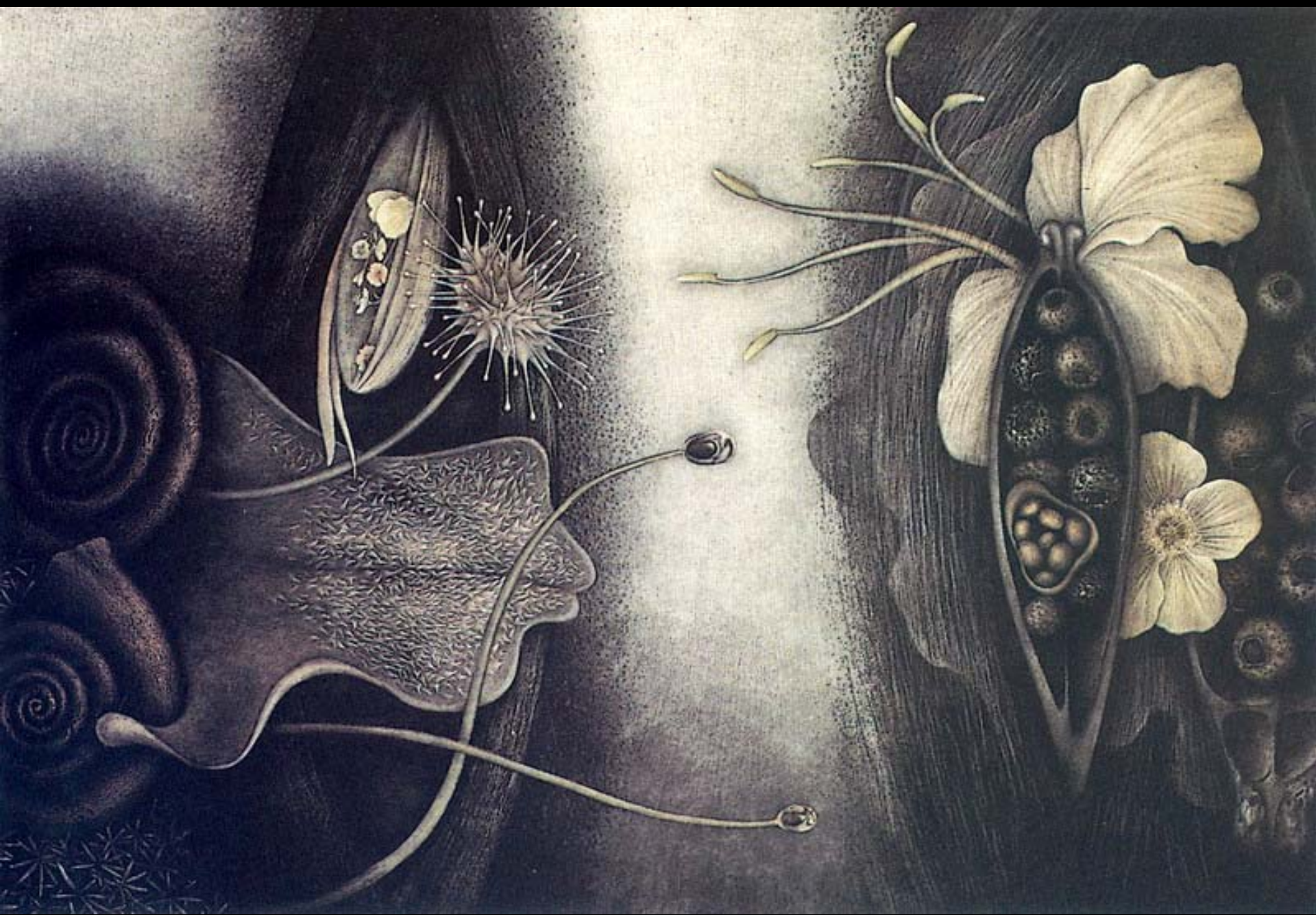
















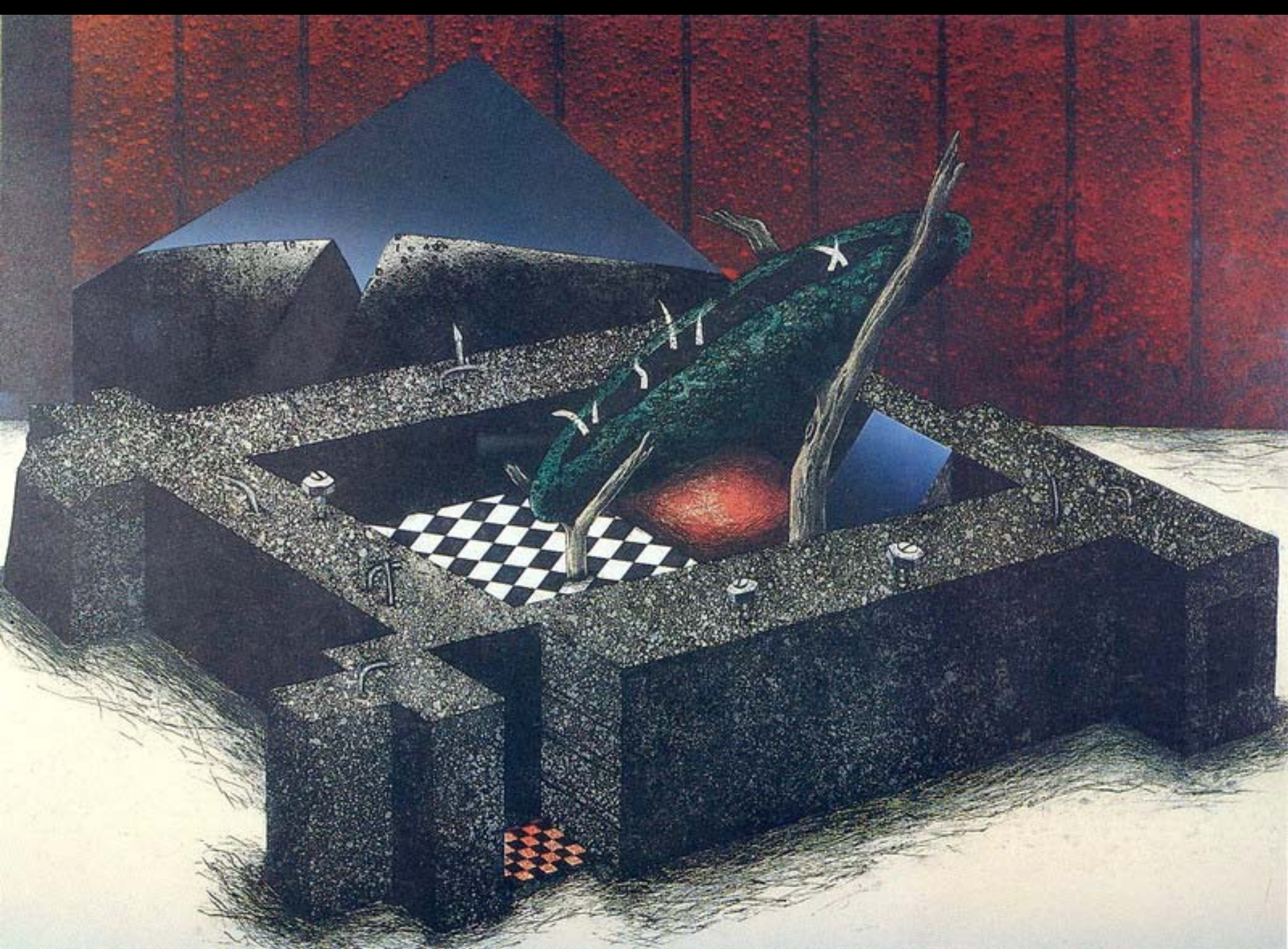


AP-16 Chicago

The Sun was shining

Blue 10











ความเป็น 3 มิติของรูปทรงเกิดขึ้นโดย

1. เส้นใน
2. น้ำหนัก
3. น้ำหนักอ่อน แสดงส่วนที่เป็นปริมาตรของมวลที่ยื่นออก
4. น้ำหนักแก่ แสดงส่วนที่เป็นปริมาตรของมวลหรือปริมาตรของ ที่ว่าง ลึกลงเข้าไป

เอกสารประกอบการสอน

รายวิชา **Composition 1**

รหัสวิชา 101221. ภาคการศึกษาที่ 2 / 2552

ภาควิชาภาพพิมพ์ **คณะวิจิตรศิลป์** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หัวข้อเรื่อง “ **รูปร่าง - รูปทรง** ”